

Pitäjä pitäjältä

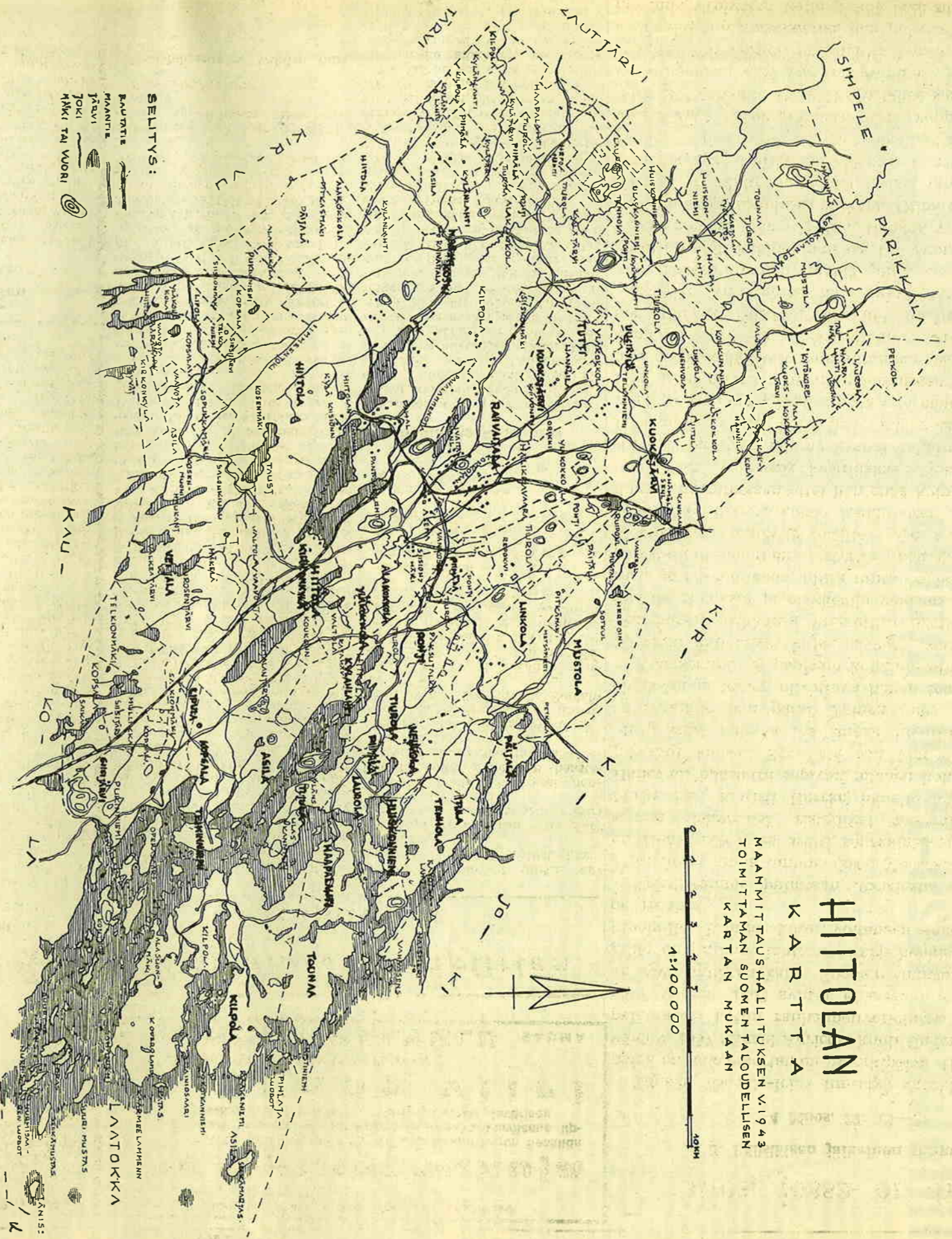
HIITOLA

HIITOLAN

K A R T T A

MAAHMITTAUSHALITUKSEN V.1943
TOIMITTAMAN SUOMEN TALOUDELLISEN
KARTAN MUKAAN

1:100 000

Hiitola — 8.000 asukkaan ja 40 kylän vauras ja kaunis kunta

Tämä Karjala-lehden Hiitolan liite palauttaa mieleemme luovutetulle alueelle idäneen kauniin ja vauraan Hiitolan pitäjän. Liite-aineistomme on koostunut pääasiassa hiitoilaiden lähettämistä kirjoituksista ja kuvista. Niiden aihepiiriä ei ole sanottavasti ennakolta valittu. Ne ulottuvat kuntamme, aatteellisten ja taloudellisten yhteisömme ja erinäisten yrittäjäalojen piiriin vanhassa kootipitäjässämme, niin rauhan kuin sodankin edesmenneitä kunnan merkkihenkilöitä ja tuoda esille uuden koulutetun hiitoilaispolven kasvatteja. Suurin osa kirjoitajistamme muistellee rauhanneossa menettämääme Hiitolaa, sen rikkaista luontoa ja siellä suoritettua monitoista työtä. Kirjoitajilhamme vastaantöhty pakinasaalis todistaa lajia kiintymystä vanhan kotipiitäjän muistoihin.

Tässä yhteydessä ei ole ollut syytä pitäjämme tarkempaan historialliseen, sillä v. 1958 painettu Kurkioen kihlakunnan historia ja kenraalimajuri Väinö Väinön kirjoittama Hiitolan historia — samana kirjana — on levinnyt jo yli kahdentuhannen

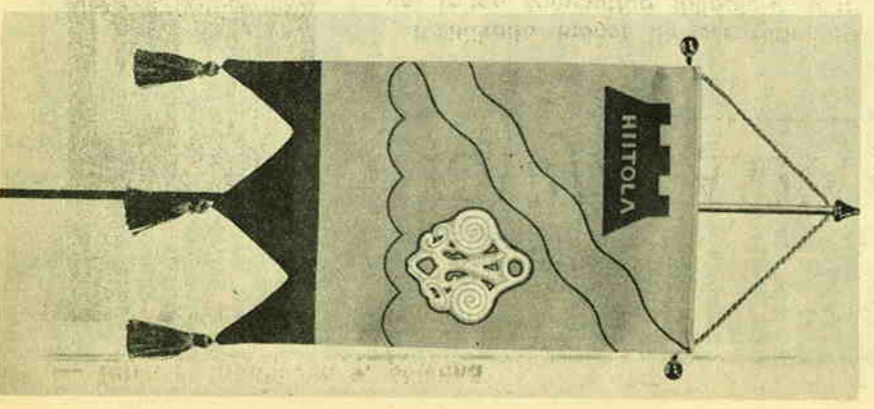
kappaleen määräisenä ja tätä historiatöitä on edelleenkin saatavana pitäjätalostamme Porissa. Lisäksi fillohorj Ilvor Kampin kokoa ja kirjoittaa parhailaan Hiiti-Säätien kustantamana Hiitolan pitäjän- ja kyläkuvasta, joka tulee sopivalla tavalla tydentämään em. Hiitolan historiaamme.

Hiitola sijaisi Laatokan länsirannikon keukiosassa — Kurkioen ja Kaukolan välissä — joten sitä voidaan pitää luovutetun alueen Keski-Karjalaa kuuluvana. Hiitola oli voimakas ja edustava maatalouspitäjä. Se oli viljan ja karjalaisuusvoimien ylitseantopitäjä ja ulosmyyjä. Hiitola oli myös huomattava hevostarvuspitäjä, ollen vanhaan tunnettu hyvästä hevostamastaan. Pitäjässä oli lukuisia suurekoisia kartanoita, joista monet olivat peräisin lahjoitustamaloilta. Hiitola oli myös ulospäin laajemmallekin tunnettu kuuluisasta Pöösätän ja viimeisinä Hiitola-ajan kymmenlukuna suurksi paisuneista toukkuumarkkintaan. Jatkuu 2 siv.

HIITOLA-STANDAARI

Hiitola-standaarin on suunnitellut taitteittaja Tauno Häkkinen. Standaarin kolmiakoinen musta alaosa siinä riippuvuine punasiemenpimeen kuvasaa lähtimä Karjalaa yleisistä historiatousta. Sen ja haalempunaisten yläosan välissä oleva laimekas sinikasta pelkistä Hiitolan sijaintia Laatokan rantapitäjä ja standaarin yläosan vino sinikaista taas Hiitolan pitäjän halki virtaavaa Kokkolan (Hiitolan) jokea. Yläosan musta kuvio symbolisoi Hiitolassa olleita jyrkkäseindmistä vuorta — esim. Linnavuorta — ja keskiosan korukuvio tuo esille Hiitolasta löydetyn kivikauden aikaisen pronassisen ketjunnan naitimen, joka on säilytetty Kansallismuseossa.

Standaarin valmistajana toimii Taitopaino, Tampere, ja kustantajana hiitoilaiden omistama Hiiti-Säätö, joka standaria varten on pidetty myytävänä myös Hiitola-kestäjien juhlapaikkaila Porissa.

Maatalous- ja osuustoiminnasta Hiitolassa 1920-1930-luvuilla

Ensimmäisen maailman sodan päätyttyä ja maamme saavutettua itsenäisyyden sekä 1918 käydyin vapaussodan jälkeen olojen vaakaannuttua alkoi maassamme nopea nousun ja kehityksen aika, joka ulottui kaikille elämän aloille. Yksityinen yrityskehitys sai entistä enemmän jalansijaa niin teollisuuden, kaupan ja maataloudenkin piirissä. Tätä nopeaa eteenpäin mentoa ja nousukautta jatkuu 1930-luvulla saakka, jolloin ns. pultakausi hidastutti yleistä kehitystä, tarkemmin sanottuna vuosina 1929 - 31. Talouselämän jälle-elvyttyä jatkuu tuota kehityksen aikaa vuoteen 1939, jolloin talvisota keskeytti kaiken toiminnan. Voidaan sanoa, että vuosina 1919 - 39 eli kahdenkymmenen vuoden tavallisen talvisodan alkua oli Hiitolassa niinkuin muuallakin Karjalassa ja koko maassa tasaisesti nousun ja edistyksen aika kalkilla aloilla. Meitä hiitolaisia kiinnostaa entisen oman pitäjämme kehitys ja eteenpäin meno.

Hiitola oli maatalouspitäjää sillä teollisuutta oli melko vähän sen jälkeen kun Pekonlahden sahan toiminta lopetettiin 1920 - luvun puolivälissä. Maanviljelys ja karjainhoito kuljivat aina rannan ja pääjärvo panttinkin näiden elinkeinoharjojen kohentamiseen, kun 1920 - luvun alussa olivat karjan tuotannon veit vaatimatonta. Mutta kun havaittiin, että karja on se, jonka avulla saadaan rahattua ja kohoamaan talouksissa, alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota karjanjalostukseen hankkimalla siitoseleimiä hyväthoitoisista karjoista ja olettin käytäntöön uusia ruokameneelmiä, AIV-rehu, juurikasvit, viljelysladun ym. sekä rakennettiin ajankärsiä karjajansojia. Näiden toimenpiteiden avulla alettiin saada karjan kautta parempia tuloja.

Maanviljelystä ruvettiin myös koventamaan. Oli hankittava uusia koneita, uusia siemenlajikkeita, lukuisien tilojen peltoala lisäantä, ja parani raivauksella ojitusominnan kautta, pellon tuotto ja hehtaan

Hiitola 8.000 . . . Jatkoka 1 siv.

Hiitolan pitäjän pinta-ala oli 463,8 km² ja asukkaita 1930-luvulla 7.500-8.000 henkilöä. Pitäjässä oli 40 kylää. Viljelypinta-ala 10.500 ha. Tilastojen mukaan oli pitäjässä hevosia 1.300, lehmää 6.500 ja sikkoja noin 2.000 kappaletta.

Suurelloisuutta ei Hiitolassa ollut Pekonlahden Sahan toiminnan lakkauttamisen jälkeen. Näkyvintä teollisuutta edustivat eräät piensahakokokset, nahka-, huopa- ja riviyliteollisuus.

Vilkkaan riveilyseuran asuustaloa pitäjän keskus - Hiitolan asemanseudun - kasvoi 1920 - 30-luvulla huomattavaksi liikkeellä talouskehtukseksi, joka suorassa määrin karsi vaurioita taluhoitui talvi- ja jatkosien ponnitteluksessa. Talvisodassa laskevan Hiitolassa säilyneen rakennusta noin 85 % ja asukkaita palanneen vuoteen 1944 mennessä 88 %. Pelloista oli siihen väliin jälle viljelyksessä yli 90 %.

risadot alkoivat lisääntyä. Tulon tässä yhteydessä mainittaksi, että takaisinvaltaus vuosen aikana kahlista viljelysvalkeuksista huomattava huutettiin Hiitolasta viljelijöiden kulutukseen yhä kansanhuoltoviranomaisen määräämien tavoitteiden. Kaikki edellään mainitut toimenpiteet vaikuttivat hyvinvoinnin kohoamiseen ja pitäjän asukkaiden vaurastumiseen. Kaikki jällelän edistystoiminta vaati taloudellisesti mielestä entistä taloudellisuutta 1920 - luvun alkupuolella perustettiin Martta-yhdistys työkerhoineen, maamiesseuroja, tarkastusyhdistyksiä, somiosuuskuntia, ym. taloudellista yhtiymiä, suunnitelmien tekoa varten päätettiin eri alojen neuvotia. Kun suunnitelmien toteuttaminen vaati viljelijöiltä sekä heidän yhtiymiltään varoja, oli toiminnan turvauduttava lahjansaantihin. Hiitolalaiset olivat taloudellisesti ajateltavaa väkeä, lainaa ei otettu turhanpäntien, niillä rahalla piti saada myös jotakin aikaan. Rahalaitoksina olivat 1930-luvun lopulla Säästöpankki ja osuusloiminallisuus pohjalta toimivat 8 osuuskassa pitäjän eri puolilla, jotka 1936 yhdistettiin yhdeksi Hiitolan Seudun Osuusliikaksi. Edellään mainitut rahalaitokset hoitivat niin yhteisöjen kuin yksilöiden raha-asiat.

Osuusloimininta oli saanut Hiitolassa vankan jalansijan, ensimmäinen osuuskassa oli perustettu 1904. Osuuskauppatoiminta oli alkanut 1907, jolloin Hiitolan Osuuskauppa perustettiin. Kun tämä jakaantui kahta 1917, jatkoi Keski-Karjalan Osuusliike toimintaansa OTK-laisena liikkeenä ja samana vuonna perustettu Hiitolan Maalaisien Osuuskauppa, myöhemmin Hiitolan Osuusliike, SOK - laisena osuuskauppana. Nämä osuuskunnat kasvoivat ja laajensivat liikkeitään jatkuvasti. Hiitolan Osuusliike oli jäsenenä SOK:ssa, YOL:ssa, Hankkijassa, Varassa ja Karjalassa. Hiitolan Osuusliike hoiti myös valtaosan jatkuvasti lisääntyvästä maataloustuote - ja

Hiitolassa toimi lisäksi pienempiä osuusloiminallisia yhtiymiä ja osuuskuntia eri puolilla pitäjää. Hiitolalaiset olivat viljelijöiden yhteistoiminnan ja osuusloiminan merkityksen siksi he olivat liittymään niihin jäsensiksi ja toimivat niissä. Näiden osuusloiminallisten laitosten ansiosta kohosi Hiitolan taloudellinen elämä ja vauraus huomattavasti 1920 - 30 - luvulla. Hiitolalaiset ymmärsivät, että yhteistoiminta on voimaa. Senatkaisesta toiminnasta on enää vain muistot jäljellä.

EINO HUITTINEN: HIITOLA MARKKINAT

No toika työ vanhempi väk ai-naki muistusta, ko siel Hiitolassa oli ne suuret markkinat ain kev-välillä? Sindhä sitä kaik varustantuit määntemä, kuka minkiiliasit ev-väl. Minu iha pitäjänki hoastoa kalleltelei näist markkinoist li-seä, sil sellasii markkinoi ei olt-koä lahiseuvui juur missä. No tietysti Viipuris, mut sehä onki assii iha toine.

Nää markkinat olliit ain tou-kokuun alkupäivän. Paljo sin kolk-koutu kansoa, ol nuorta, lasta se-ikä vanhoa. Sitä neät talve pitki markkoi seipetettiin, visust nästyki kolkkoa solmie keärititti. Sit kev-väl, kuka voo suuhki kynnel ky-ken, sindhä sitä markkinoil rien-netti. Siel palkast toisje kävellä maalekstitii, vehnästä ja punasta limonoatti litkitti.

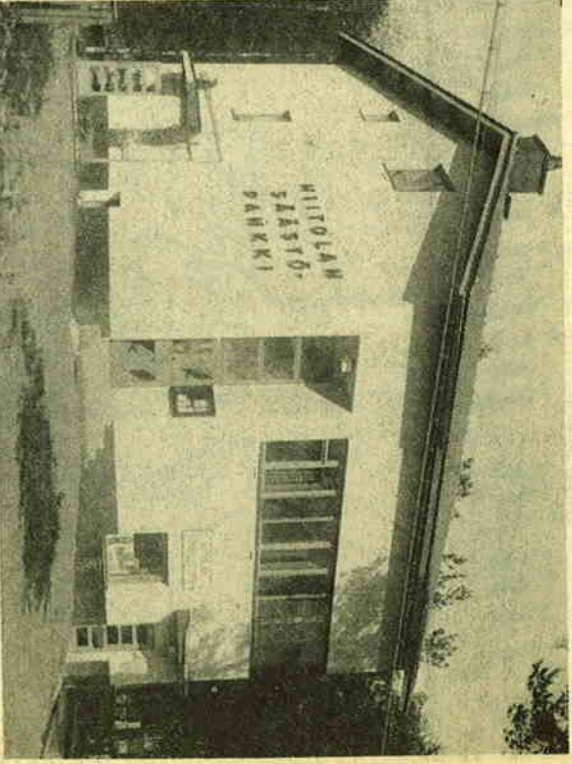
Kyl se olti ihme herkkuu, ete-ki meist lapsist, se vehnänie ja puunae limonaat. Mont kertoa ko tuul kovast, ni ne vehnäpölyt ol-tilt harmaat pölyst ja hiekaast. Hieka sentko voo rutis hampais, mut mähä se tok limonaati kans kulkust allaa.

Ustjast silhe markkina aikoa ol oikei likane ja kurane kel, sin meinas jeänä ne huonot päini reuhkat kui savvee. Mle mustan viel hyväst yhe iustin tappauk-sen. Yks sellane sortii reonk-

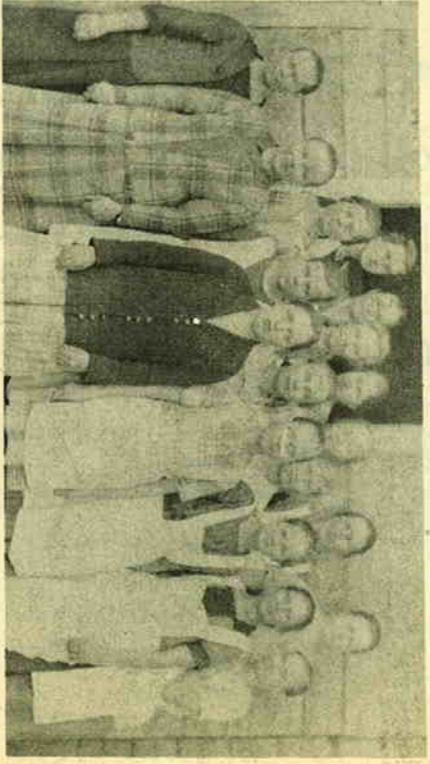
tarvikke kaupasta Hiitolassa. Sillä oli ajanmukaisen sekatavarakau-pau lisäksi ruokavara - ja kir-jakauppa, leipomo ja kahvila sekä 6 sivunymyjää. Toimiala laa-jennettiin nykyaikaiseksi liike-loksi muutama vuosi ennen talvi-sotaa.

Osuuskauppojen ja kassojen ohella muodosti Maidonnyhti-täjän osuuskunta laajan ja hyvin merkit-tävän osuusloiminan haaran. Vuosisadan alkuyarminä läne-tettiin mattoa Viipurin ja Pietä-riin, mutka kuu 1920 - luvun alku-puolella matonäärät huomatta-vasti lisääntyvät, katsottiin oman myyntijärjestön perustaminen tar-peelliseksi. Hiitolan Maidonnyhti-tiosuuskunta perustettiin 1922. Ai-kuun olettin mattoa vastaan osuusliikkeen piharakennuksessa, mutka 1924 valmistui oma talo, joka toimi maidon vastaanottoa-semana vuoteen 1939. Kun nämä tilat kävivät ahateiksi, rakennettiin rautatien veteen uusi kakiker-roksinen maidon vastaanotto - ja meijerirakennus. Osuuskauppan tu-levaisuus näytti toivotikkaalta, mutka emenkun uusi rakennus e-läditin saada täysin valmiiksi, vau-riotti se talvisodan ponnitteluksa-käyttökehtotomaksi. Munan-nyymistä huolehti aikaisemmin Hiitolan Marttayhdistys, mutka 1930 - luvulla perustettiin Hiito-lan mmuamnyhtiosuuskunta, joka huoneistosta, toimittaan mmuat edelleen osuusloiminallisille keskusliikkeille.

Hiitolassa toimi lisäksi pienem-piä osuusloiminallisia yhtiymiä ja osuuskuntia eri puolilla pitäjää. Hiitolalaiset olivat viljelijöiden yhteistoiminnan ja osuusloiminan merkityksen siksi he olivat liittymään niihin jäsensiksi ja toimivat niissä. Näiden osuusloiminallisten laitosten ansiosta kohosi Hiitolan taloudellinen elämä ja vauraus huomattavasti 1920 - 30 - luvulla. Hiitolalaiset ymmärsivät, että yhteistoiminta on voimaa. Senatkaisesta toiminnasta on enää vain muistot jäljellä.

HIITOLAN SÄÄSTÖPANKIN v. 1934 valmistunut toimitalo, jonka pirtustukset oli laatinut arkkitehti Jalmari Lankinen Viipurista. — Kuvan lähetti Heikki Laulainen, Helsinki.

Karjanhoitokursit Marjakoskella v. 1927. — Kuvan lähetti J. Slink-konen, Imaatra.

Vasvojan marattakerto ompelullisessaan. — Kuvan lähetti Kerttu Nokelainen, Lappeenranta.

tähä työ tok kunkoa meä kottin-tähä, jot että ostas erähtää rinkeliä koverveeks. Kuunkoaha työ, ko neä minu rinkeliin ei uokkoa mit-tävällistä pulloa, täst ko pa-lan haukkoasta, ni se het peikal-kielie peil sulloa. Sitä ko viel-varis kovhukupis kastoja, ni silhe-makkuu ei uokkoa kelleä samo-mista vastoa.

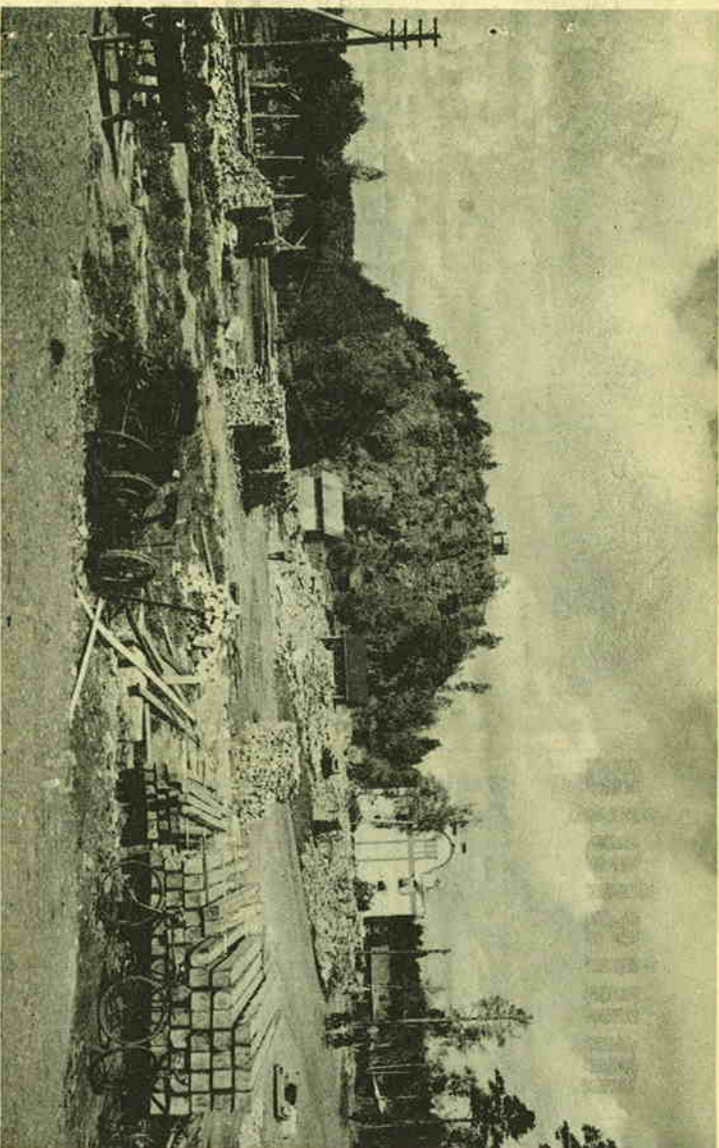
Monelaisiha siel ol rahamoani-tukse, sirkukse, laululirihukset, seurataloi tanssitrukkukset, meä-syrjäs korttipelit vihnakaupit ja muut huvitukset. Pösö pumases makasimus näyveltti elävii kuvvii seurataloi taas tanssii jyttytettti oikei urakal, ol neät sellast kahe tumni löysit. Sen ver pietti väliin, jot soitattajat saivat käyvvä tarpeil-lisi asselluoa ja sivunajat kihveliä ja metial kerkesit mähtä enempi roski ja saviloi pilhät. Toas alko samaa mylläkkä, kyl sin semmaka soitattajat saivat nyhtä yhtenäsi kurttujoa. Pöly ol salis ko otra-ahosta puies, mut ehä se näytättänt haittoavaa tahhti.

Kova näytti olle urakka polle-siloiiki, hvö saivat iha yhtenäsi kyötätä humalaisii putka pannoil vähäks aikoa leppeimä ja sel-

viittämmä peäkeä. Ehä niitä osant heittei sin meäsyrieä mak-koonna, jokuun ois-tyhientänt taskut ja vient viimist marikat. — Kuule, annat sie polka poava-ta, näi mustalais aikoa siel huus. - Valmoon sortiin voln stul luvvta, lapsi terveitä vis tai kuus. Kuuleha sie polka, tule täh nyt ja on-nijals sie kofia. Kahotooa mitä korrtti stul näytee, he herttassein, ei täs rahnoakoa huol paljo käyt-veä. Ko annat markan, tane valk-tyyryväisii kottisilleä kumpanen-nii.

Siel ol muutaki myötävän ko ruokoa ja vooletta. Ol Kurkijove piiskoi, Valkjärve kuulusi klessi-loi. — Kuuleha nuor mies, täst ko ostat kiesit, ni vasustoa ei työt voi sinnuu poja rihhoa, näli sinu kelpoa komijast ainoa pappiloo-ki pihhoa. No, sielhä se Jorose Tanelki möi vempelleitä ja lan-ki.

Mut sit ko mäntti hevoslaani, ni siel vast olti huisketta, ol mo-nelaisia eänä ja kuisketta. Kaik kytötät humalaisii putka pannoil hampoot hyvä, polivet suoril. Ukoi

HIIROLAN ASEMANSEUTTA talvisodan tuhojen jälkeen, taustalla Linnavuori. — Vallastulla alueella löytyi mm. tervetulleita puutarvatarastoja, jollainen näkyy tässä myöskin Hiirolan tuho-tuneella asemalla.

MONITAITURI MARI HÄMÄLÄINEN

Luku erikseen on Hiirolan Mus-tolan Sopenkyllän vakiinaiseen asu-jamstoon kuulunut mäkitupalaisen Tuomas Hämäläisen »parempi puolisko» Mari, joka tarpeen tul-len joutui toimimaan mitä moni-luolimmassa tehtävissä: kättöitä, ihmis- sekä eläinlääkärinä, mutta hieroja-kuppari-ammatti oli vaki-tuiseksi käytössä, milloin vain oman mökin töliltä, pienen karjan-hoidon sekä keesillä heinä- ja leik-kuutöillä kerkesi. Kyllä Hämäläi-sen Mari oli tunnettu ja taivassa ahkerasti käydyt oman kylän ul-kopuolellakin aina Kurkijokea myöten. Ja tokkopa sellaista työtä hienee olluksaan, mitä Mari ei oli-si taitanut. Kehittäminen ja kan-taankudonta kävivät yhtä hyvin kuin riihenpuinti ja elonleikkuu. Viinemaintussa usein meni pa-remmunsa kylvan rakkaistavaksi, etenkin talkoohommassa ja elkö-hän se lie useimmin ollut Hämä-läisen Mari, joka saarekkeensa ielimiänsä päähän vei.

Mari, o.s. Tervähinen, oli syn-tynyt v. 1865 Jaakkiman Huhter-vussa. Elettin suuren näikkävu-ssen aikaa. Niinpä Martin joutu-i aika nuorena elämisen ehtoa esi-mään kerjuulla. Ja kun alkoi kyn-nelle kyvetä, niin lapsenlikaksi ja paimenneki. Vähäsenä tyttösenä paimeneen joutuessaan oli Mari saanut talosta vertokseen vuden piikkopaiden, missä oli piikko-osa niin kovakudoksisista, että se seiso-i itseksensä ja kun silinä olevat päis-täret pistelivät ihon, pieni paimen-tyttö keksi pehmittää sitä taputte-lemalla ison kiven päällä pienen-mällä kivellä. Seuravaa palvelus-vahe oli piiksi joutuminen sekä lopulta Hiirolan Mustolan hovin päivätyöläisen Tuomas Hämäläisen vaimoksi. Alkusanutoksin järjestyi kovin sivurakennuksessa, missä myös ainut lapsi Liisa syntyi.

Valka Mari ei ollutkaan mitään koulusivistystä saanut, osasi hän kunnianhikin lukea ja kirjoittaa. Ko-va elämäntapaa riitti koko elä-mään ajaksi, kun ei avoiliton aika-kaan ollut mitään »ruusujuon päällä tanssimista» isä Tuomaan ollessa kivuloinen lähes koko elämänsä ajan, joten Mari joutui talollisten töissä käyden suurimmaksi osak-si yksin huolehtimaan pikkuper-heen elatuksesta.

Ei suvainnut laiskoja

Luonteehtaan Mari oli ahkera se-kä taitava kaikissa töissään, oikea tarmokimpuu. Kun asia vaati, oli hän kiukkunenkin ja aina sana-valmis sekä ankara kasvattaja — näin myös lastenlapsille, mutta sa-malla huolehtiva ja helläkin. Kun mummo oli itse ahkeruuden per-täjä, ei hän suvainnut laiskoja ja opetti sekä totutti lapsetkin pie-nestä pitäen työtä tekemään. Pieni perhe asui välillä Lave-nmäen renässä Matti Lampisen

maalla sijaitsevassa pienessä mö-klissä, myöhemmin Sopenkyllässä välisäällä Pentiksen maalla ole-vassa möklissä mäkitupalaisina. Ei tämmöisä mökki ollut suorutella pillattu, iso laupatorstua tosin vai-veli kesällä lännukkumapaikkana sekä vaate- ja ruokatalava-ym-säilytyspaikkana. Mökin ympärillä oli koppolmaata n. 1,5 ha, mikä oli kattuaitaan oeltu (kait itse raivattu) viljelykkyttöön. (Rakensi-valkohan itse mökin?)

V. 1918 mäkittupa-alueiden lunas-tuksesta annettu lain nojalla sai-vat Tuomas ja Mari Hämäläinen myöskin asunansa mökin sekä si-hen kuuluvan maa-alueen omistuk-seensa — näin »einäkkeen», ku-ten palkkapaikalla omassa möklissä viranomaisia edustaneen henkilö-n laatimassa asiakirjassa sanottiin.

Palottehi puukolla vasikan tehjänä sisällä

Sihnen maailmanlaikaa — 20-ju-vulla — oli tietenkin selaisia vir-kamiehiä kuin lääkäreitä ja kä-ttilöitä vähemmän ja matkät pikkiä. Kun Hämäläisen Marin taito — it-seopittu — niissä tehtävissä tuli tunnetuksi, hän oli hyvin kysyty ja haettu »virkamies», milloin ih-mistä, milloin eläintä auttamaan. Hänellä kävi yhätyvyn kättöön kuin eläinlääkärin- ja tehtävät. Kerrankin oli Mari haettu apuun lehmän poikimistapauksen ollessa epänormaali. Auttaja, käyttäen puukkoa lääkäriinveitsenä, paloitte-li vasikan lehmän sisällä ja otti ulos kappaleina ja näin lehmän henki säästy. On asiallista mai-nita, että Mari oli huppuisista, oli sitten kysymys maitoasioista tai välistärin tehtävistä, mikä osittain selittää, että viinemaintukin ope-ratit säännöllisesti omistutivat.

Mari oli eitelissä kirsun lo-kerossa lääkevarastossa mm. mus-taamiestä, markkrunnia, pirtunpa-skaa ym. kansanomaisia lääkeai-neita ja tietysti myöskin vihana, mitä käytettiin vain lääkkeeksi. Viinemaintulla kerrankin paran-nehtin nuoren kesävieran man-sikkakuumeen aiheuttama ankara väsenpöle ja olkin kuumea ai-nut lääke maasikkakuumeseen. Noikkeksi isäinheiden kera vai-vattu kuseenpilkkaasitari on vielä kolmannessa polveksikin käytetty lääke. Ihmeen tehokkaasti Mari-mummo näitä lääkkeitä osasi käy-tääkin. Lukemattomat ovat ne isänät ja emännät, jotka hänelä on avun saivat. Häntä haettiin hevo-sella kaukaakin avuksi, aina Kur-kiöjen pitäjän puolellekin. Palk-kioksi Mari sai vähän rahaa, useimmin pantin mukaan elämi-seneinettä: janoja, ryyriä, lhaa, voita ym, joten hankkeemua ne hieroma- ja »lääkärinreissu» oli-vat, antaen hyvän lisäkkeen pie-nen maapalan villan- ja perunna-kasvin sekä Ruusu-lehmän maito-annin jatkoksi. Saattoihan joskus olla lammas tai parikin ja sika-possu kasvamassa.

Heinämaata vuokrattiin naapu-roiden nulttyjen lattapuolilla ja vihkometsää samoin, mistä tehtin vihkoa heinä jatkoksi. Polttopu-uta saatiin silvoamalla naapurien metsiä, mistä kantokäällä tuottiin rispuuta puunkatoksen ja pitem-mät rangot pantin vetämällä. MÖ-killä ei tullu koskaan tyhjiillään, vaan aina joko risutakka selässä tai puukarahkeen perässä vetäen.

Jokataiviset puutalkoot

kuuluyvat myös ohjelmaan ja kyllä puukuorma toisensa jälkeen kato-k-sen eteen ajoi, sillä yhteisen aut-tajan — Hämäläisen Marin — puutalkoot pidettiin kunnia-asiana täytävä. Ja talkoiden pitäjän kesiti-si »ruhinnaallisesti» talkoomiehiä. Siinä ei säästetty »rieskaa uunin-korvalle», vaan tuore ohraleipä, piiraat, voi, lhapotti, puuro ja ru-sinarokka kuuluivat pöydän anti-miin ja tietysti kahvi vehnäsen ke-rra. Kelpasi Tuomaan mökkiä pitää talven lampimänä Marin kulkies-la erillisillä työ- ja ansioaprakoi-la. Sillä kysytty työihminen Mari-myöskin oli, käyden kesällä hei-

hevonen — ruskea Foku-runna —

oli aikoinaan ympäristöissä hyvin tunnettu, kenties kymmeniä vuotia nuorisoseuran talolle kansalaisjuh-la, jossa hän perheineen oli saa-puvilla. Puoleta pidettiin ja kil-toillisuutta soiteitettiin runsain mää-rin. Juhlasta kotiin tuhtua käyttiin Koskelan perheessä seuraavaanai-

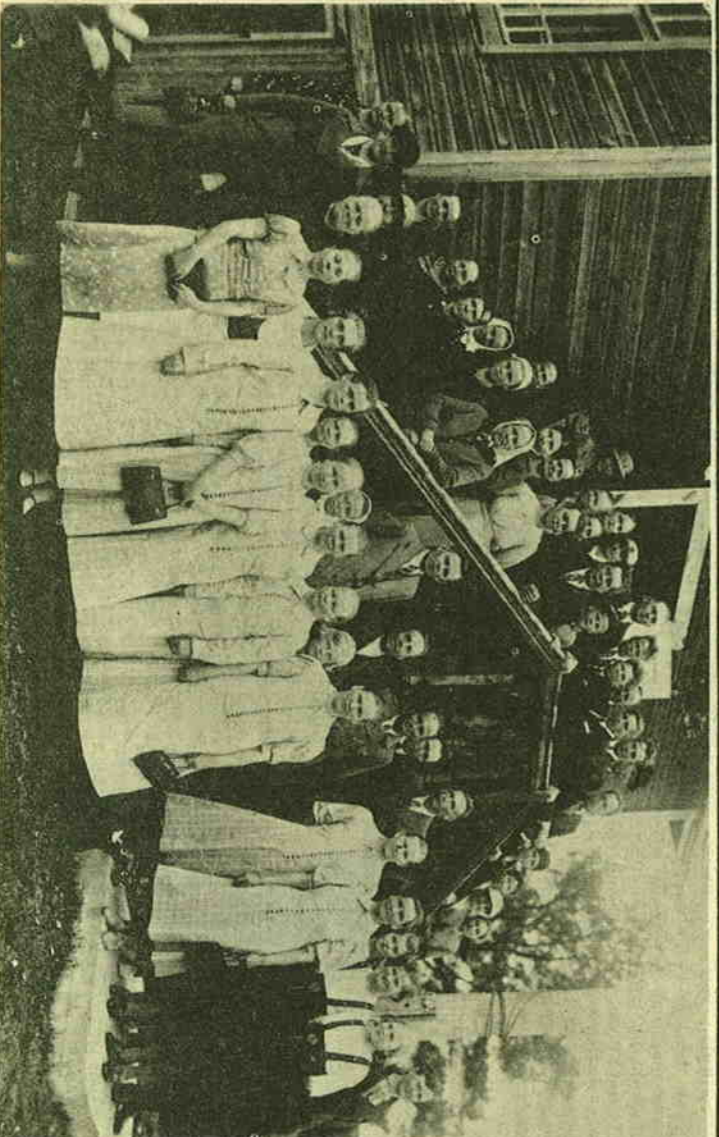
set joskus — kun sätui mukavasti — käyttäkin aiskeliossa hiljaisia hölkkää ajavalla »postimehelällä». Tällöin hänelä oli aina valmiina sopiva leikkipuhetta tullulle kou-lunuhutuille. Onni Koskela oli myös ottanut ne ainoat valokuvat, joita minun kouluaikanani koululla otetiin. Hän oli mellyttävä seuramis ja osallistui isänsä esimiekkiiä seu-ruin lukuisin palkkakunnan hy-vien harrastuksiin, kuten kuorotoi-mintaan, kotio-pinto- ja raititus-seuratyöhön. Onni Koskela toimi myhemmin monissa merkittävisiä Opettajakorkeakoulusta 1953, jo-ten kasvatustala Koskelain suku-puussa on peritytynyt jo kolman-teen polveen asti.

On sanottava, että hitolalaiset muistivat hyvää opettajaansa ja monien hyvien asioiden innokasta puhumisesta W. Koskelaa. Piäees-ään koulunsa 30:tä vuosituttukintoa, ojennehtin hänelle johtokunnan ja oppilaiden puolesta lahjaksi kulta-kello. »Se oli sydämellisten tuntei-den julkinen tunnustus tunnoili-

»Eläkkeellä ollessaan hän ei vilhtynyt oikein hyvin», kertoo hä-nen tyttärensä opettajatar Aino Vilkki. Tämä kahdestakin syystä: vaimo oli kuollut 1921 ja vaimat eivät enää riittäneet työnteokoon, johon hän oli tottunut ja kiinty-nyt. Opettajana ollessaan hän ei ollut tarvinnut lääkäriä, nyt alkoi vanhuudenheikkous jävyä tämön tarmokkaan miehen elämäntilaa. Hän kuoli 10. päivä tammikuuta 1925 ja haudattiin suurin surujuh-lallisuuksin Hiirolan kirkkomaan muuttin 19. päivä tammikuuta. Hiirolan kunta, seurakunta, erinäi-set aatteelliset ja taloudelliset yhti-mät ja seurät sekä laaja opettaja Walterin Koskelan oppilasyhteisö, osottivat kunnioitustaan ja kiitollisuuttaan ansiokasta elämäntyötä kohtaan.

Enkäpä juuri tämä aito maahen-kitys, jota op. Koskela näin käy-tännöissäkin vaimonsa ja lastensa kanssa koulutalonsa toteutti, lujiti hänen arvontaansa Hiltoian kal-siota ja arvonantoa Hiltoian kal-siossa maanviljelyskunnassa. Ja voimme vain kuvitella, miten hän perheineen nautti kesälomistaan pienen tilansa maa- ja karjatalous-puuhissa, kasvattaen näin myös opiskelijatyörensä ja poikansa maanlähetyteen ja ahkeraan työ-hön. Heisingissä eläkevuosiensa vietävä Koskelan tytär, opettajatar Aino Vilkki, kertoo tästä näin: »Lapsuutenne oli onnellinen. Ei ollut rikkautta, mutta ei puutteita-kaan. Isämme oli tosin pikainen, mutta oikeudenmukainen. Kasvat-tajana hän mielestäni onnistui. Itän ei meitä lapsiaan kieltänyt kuin kerran, jos ei totellut, tuntuu tuolla istunapollella. Minun täy-tyy sanoa, että vaikka sainkin it-purapua usein, en koskaan saanut syyttä. Olin sellainen »kerkiäviä-nen». — Kaikkein mahtavuuksi-hon otimme osaa, paitsi riihen-puhtin ja nittoon. Pienempinä meitä käskettiin, suurempana me-nimme mielellämme. Ainoa, jota enme osanneet, oli kauran sitomi-nen. Isä mitti kauran vilkatteella (uusmaalaiseen tapaan) jo alusta alkaen. Kulkupa kerran Kopsalan isäntä ohi ja huusi: Hullu mies kun pihat kaurasii! — Tämä Kop-salan isännän varoitus kuului hu-vitaneen op. Koskelaa vielä van-hoilla päivilläänkin.

Koskelan perheen maanheikkisyys ja ahkeruus oli peritytynyt myösk-in heidän poikaansa Onni Koske-laan, joka oli jäänyt kotiin van-hekkeensa avuksi. Onni oli ennen kaikkea aktiiviseksi tulluaan talon puintynyt hevosiens. Koskelain

HIIROLAN MARTAT enääntä- ja isäntäpäivillä Veijalan raittiusseuran talossa v. 1937. — Kuvan lähetti Hilma Ijas, Luvia.

Nuoruudenaikaisia muistoja

Saatana! ystävilleen kehoittakseen laakia lehtevä lukiolle erästä Hiitolan liittyviä nuoruudenaikaisia muistoja olen koettanut näistä valita sellaisia, joista löytyisi mahdollisesti sellaisille kehitykselle, johon olen myöhemmin harrastettui ja ammattiniin osalta ajantunt Uskon näet, että nuoruuden ajan harrastuksilla on usein suuntaa antava merkitys myöhemmillä toivomuksilla.

Nämä nuoruuden 10-18 vuoteen sijoittuvat vaiheet liittyvät kiinteästi Hiitolan Vaarvojan pappilan väljiin maaseiniin. Kaupungin oloista aluperin lähtenään ja maalle siirtyneenä jouduin heti ensi kosketuksena ikätovereihin monin kiusallisilla tilanteilla, joissa omani edellytykseni ja arvoni mielenalokuna armoittomasti punnittiin. Ensimmäiset tämän suuntaiset haasteet tulivat koulu-tovoreiliani Leo Paukkuselta ja sodassa sittemmin kaatuneen raitavartia Leavosen poikien talolta. Ensimmäinen koetus kuului lyhykäsiydessään: »Osako papin po-

näitä ja syksyisin viljanleikkurussa ja puinthommissa talollisilla.

Mari ja lapsenlapset

Liisa-tyttären hankki jo 18-vuotiaana Keon juhana aviokseen ja veli Vennäimmaalle lähelle Pietaria, missä oli saanut vakiraisen paikan rautatien palveluksessa. Sinne perustettiin perhe ja rakennettiin oma koti kauaksi syrjäytymäköitä ja vanhempien elinpaikka. Siellä kävivät Mari ja Tuomasin sukunimassa. Mari-äiti useammin kumminkin, häntä kun tarvittiin aina uudena perillisen maallimaalluudessa autamaan, kuten kotipaikkallakin. Tyttären lapset olivat jokakeksisiä vieraita nummon mökilla. Ja kyläliä nummo lapsia hyväntä piti ja kestäsi joskin »huikoissa ohjaksissa». Kun nummo vuorostaan tuli »Pietarin», ei hän koskaan tullut tyhjin käsin; oli kotikutoista sarsaa ja palttinaa sekä suuhunpantavaa monenmoista. Mari-nummo se myöskin joka syksy hallan käyttävä ajoi talven puolukat kokoon ja makioiset marjat saavuin survo ja kä tyttären perheelle Vennäille lähehti.

Kyllä Hämmäläisen Marilla riitti elämänsä loppuun saakka, mikäli voimia pisaasi, alkaa sekä auttamisen halua niin lähellä oljollille kuin kaukaisemmillekin, tutuille ja tuntemattomillekin, eikä vähiten nummoiksi sanoille. Varmaan ovat lukevat ne isoiset ja vähäisemmät, jolle Mari sai autavan käden ojentaa ja jotka häntä kiitollisina ja sinunten muistivat.

Evakkokalpaaleen ankeudenkin sai Mari-nummo kokea jouduttuaan sodan puhjettua jättämään oman pienen mökkinsä — näin jo ennen »kontraktiajan» loppuunkulunista. Onneksi nummo sai uuden kodin tyttären lasten hoivissa, missä maanen matka päättyi Hollolan Hakosillassa 85 vuoden vanhana. Mari Hämmäläisen maallinen tomu on käikettyä Hollolan hautausmaassa.

Mie mis hyväksie, mut lehmä ensiluokas

Hämmäläisen Marista on useitaikin hauskia juttuja. Jos lopuksi kerrois yhen niistä. Mari oli tuossa lehmänänsä kanssa Whippurin maatalousagenteista, jossa lehmä oli saanut I pelkinnon. Nummo erheily istumiaan II luokan vaunussa. Konduktööri huomautti tästä, kehoittaen Maria siirtymään III luokan vaunuun. Silloin Mari korotti äänensä ja loihe lausumaan: »Se on iha sama mis luokas hyväksie mie oon, mut miu lehmä männö aih I luokas».

Sellane ol Hämmäläise Mar. Muistelman nummost kokos kaks tyttäretyttäriä.

Professori Karlo Hartala

ka hihittää? Lienee sen verran ollut kontrollomatonista sisua silloin tarjolla, että haaste oli otettava vakavasti vastaan ja valikka kyseessä oli ilmeisen ylivoimainen tehtävä pojalle, joka siihen mennessä oli laskettelut Joensuun varsin vaatimattoman kirkkoöytäin silleä pirtua. Nyt ei ollut selitteilyn aika, Hiiidemäen kalloitten ja rotkojen kysymyksessä monen meikin äkkipouros, joka ei sunnkaan aina pääkynyt osatani kommitteluksista. Näitä en kuitenkaan panisi yksin taitamattomuuteni tilille. Opin näet varsin pian, että on aivan toista puolelta ja loikata lyhyet illut ja loissa kuin yrittää selviytyä ylipitkällä kaupunneksella — ismi tapoihin kuuluu pitää kalissa, niin kengissä ja muussa vaate-tuksessa kuin myös sukissa usean vuoden kasvuvara valmista. Lieneen kuitenkin jokenkuten pystyntylä haakkimaan pienen jengin selittämisen, koska sen jälkeisessä vaiheessa sain olla tasaveroinena kaikissa yritysissämme mukana.

Älä koskaan kekojytä

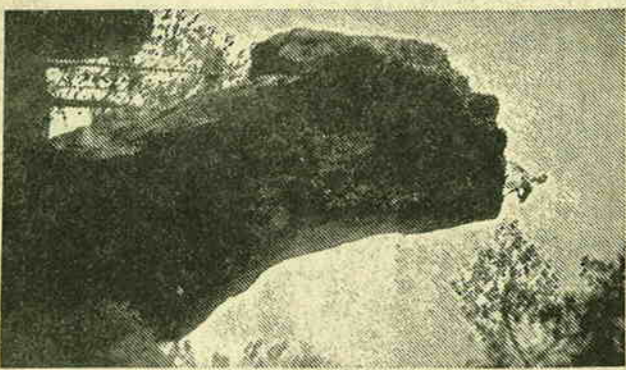
Kalkki tämän kauden muistoni liittyvät miltei poikkeuksetta liikkunnan merkeissä vietyihin touhuihin ja järjestelyihin. Talvitiin hiihtoon, kesäisin pesäpalloon sekä Amerikkaisista tuodun ja kielikien tovereitteni hämmäskelyyn kohteena olevan solkean amerikkalaisen jalkapallon käsittelyyn. Suhteet toiseen ikätoveriini ja naapurini, Vilho Kurrun, oli kesäimme huipputauksena oli kuitenkin meidän kylän ja kirkonkylän poikien väliset olyn-piälaiset, jotka pidettiin kirkonkylän pappilan haassa ja joiden jatko ja jäädytely tapahtuivat Hiihtolajärven puhtaissa kirkonkylän vesissä. Kotoni lainattu ja yipeydeillä kilpailupaikalle tuoti keittämme herätyskello näytekä näissä järjestelyissä kekeksistä tekemisestä jäseniä osallistujien määräästä johtuen ei ollut paljon varhinnan varaa, jouduttin satunnaisesti edellytyksistä riippumatta harrastamaan näissä 10-otteiluissa lajia kuin lajia. Niinpä minä, jonka ka edellytykset eivät sunnkaan viittaneet mihinkään voimajajin joudun yhälailla toimimaan kunnantöiden ohjelmassa ja moukarrinheittäjänä kuin juoksijana ja selviäkkipäijänä. Kuvaavaa ja vieläkin on se, että kaikki urheiluvälineemme olivat omaa tekoa. Jokaamme näihin aikoihin pieni ryhmittäminen muodosti myös poikien tiedossa. Tähän kirjajayhdistelmään liittyvä kaikki ryhmämme jäsenet ovat sitä myöhemmissäkin vaiheissa noudattaneet. Älä Koskaan Kekojytä.

Ikkunoita sai rikkoo kunhan maksoi viulut

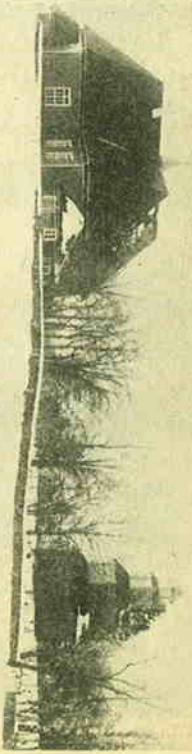
Enäs toinen ja nykyvuosiin saakka kannautuva tytyväisyyden aihe oli se, ettei — niin pappilan kasvatti kuin oinkin — äitini amerikkalaisuudinen kasvatus tunteut sellaisia käsitteitä kuin ilmaislahjat. Ikkunoita sai rikkoo melin määrin kunhan itse maksoi viulut. Tämä kylä varjeli meidät poikavuosien vaivomaisella ilkeillä, ainoana poikkeuksena rasittaviksi tulivat jumamakat, käviimmehän ammuksin 6 ja 7 väillä lähtevällä hitaalla junalla Käksälässä koulu. Ymmärrettävästi vilkas personalisuutemme — meitähän oli useita kymmeniä radan varrella polmittuja ikätovereita — ei tahoton matkua junan vaunujen ahtaisiin tiloihin kannsamatkustajien sekä järkykseksi että mielipahaksi. Pähin näihin liittyvistä muistoista oli se, kun eräs selmällä oleva maistoilma oli töhrity ja ukon suu oli varustettu viattonilla viikiväsi se, kun joku oli eheelleiselle ihmiantanut juuri meidät Vaarvojan pojat tämän liittyön suorittajiksi. Saimme tätä varten käyttää useita kertoja rehtorin kansliassa kymmenen kilonmetrin pituisen ja puolitonta tuntia (!) kestäneen paluunantaa tapahtuessa hitaalla tavarajunnalla eivätkä leikkimielekkäimäitä olleet suosteltavia. Kävimme näet vähillä radan varressa puuhokolla pohimassa serkä urheilimme sillä, kuka uskaasi pistimpään viipyä vaunun ulkopuolella. Eräissä myöhemmissä vaiheissa harrastelimme vielä vaarallisempaa lajia, hiihtoa, viimeisen vaunun puskurista kilmi pitäen.

Rovastisedän kyydissä pelkasin

Näihin Käksäläisen ja Hiitolan välisiin matkoihin sisällyi kuitenkin eräitä kohokohtia. Pitäjämmen arvostettu rovastivaunu, järkevältä oli nihin aikoihin hankeikun auton ja ihme kyllä saanut ajokortinkin. Eräitä kertoja hän sai käydä Käksälässä yksin, jolloin hän järjesti paluukyydin minulle. Edelläkuvaukseni leikkimie laadusta voi päätellä, etken niitä pahimpia pelkureita ollut, mutta myöskin kernaasti, että rovastisedän kyydissä todella pelkasin. Kömpelöillä vaunuilla ja mutkaisilla teillä vaunupoloin lähen pääsin helposti valloilleen — ihmettelen miten niistä kiertäistä niillä edellytyksillä selvitettävääni Kotiportilla meitä yhdisti luja Hiitolalaisuus. Muista nyt, ettei kerro tästä Lilli-tädille. Salainen sopimolemmat ystäväilliset vanhuksat

Jaanankivi Hiitolan Vaarvojalta. Kiven päällä Karolus Hartan, nykyinen professori Kaarlo Hartala.

Talvunen kuva Hiitolan kirkosta ja kellotapulista. — Kuva J. Slinkosen, Imatra.

ovat levossa — näillä riveillä päätettiin. Ruuhtina-täidin ollessa mukana ja tarkoituksella — olo oli kylä monin verroin turvallisempaa.

Maanantaista lauantaihin piti kikkotä ja harvontaa

Uimannalla lekoteltu ei kuulunut kotini kasvatusperiaatteisiin. Meluisimpia kausia olivat heinäkuun ajan, jolloin sain olla pappilan tilanvokraajan palveluksessa. Epämielettävimpiin muistoihini kuuluu 6-päiväinen loppuon rikkaruohojen kikkemien puutarhassamme. En vieläkään käsitä, miten juuri meidän puutarhassamme rikkaruohot olivat niin ylettömän elivoimaisia sitkeitä ja siikimäisyksisiä. Täällä kaudella syntyi päätös olla ikinä hankkimatta puutarhaa. Tämän hetken mieliharvaukseni keksäisin on nykyisin — puutarhanhoito, Ahriston rannalla olevalla kesähuvillalla. Merimiestä eivät nuoruuden kokemukset minusta tienneet huolimatta satunnaisista puujehnnästyksistä. Laatokalla koulutoverini Paavo Vainion kanssa. Tilan hoidon siirtyttyä sitten omiin hoivoin näen kuitenkin vieläkin ajoittaisia painajaisunia loppuon riveistä, joita selkeä kyyrässä sai amusta litaan, maanantaisia lauantaihin kikkotä tai harvontaa. Isäni lienee ollut ensimmäisiä, jotka tekivät sillä alueella viljelysojittamista tehnan kanssa. Kuitenkin stien, että rengin kanssa sain hoitaa asian käytännölliset seuraukset — ilman taskuruhoja tietenkkin. Viimeiset kouluvuoteni vietinkin taloudellisesti edullisemmassa merkissä saadessani koulun pojan ryhmässä rautateitten topparitekojoukkojen jäljessä täyriin ja antaessani iltaisin oppitunteja ehdotaisille.

Talvunen ei riitä sellitykseksi

Koska uinti- ja sukellusharrastukset ymmärrettävästi kuuluivat poikakautemme liikunnalliseen ohjelmaan, täytyi tovereittemi tässäkin tavoitella jokin erikoista. Muistan erään radan varrella kaulan järven rannassa olevan saunan, jonka harjalla suoritimme uimamälyt räystään yli. Alla näkyvä veden pintaa ei lähötellyneelämme, edes nähnyt. Viimeisenä kouluvuoteni, muiten tovereittemi ahkeroidessa telttilukujen parissa ennen ylipuolias kirjoituksia, raivasimme vahvan renkimme kanssa (jolle minä muuten hävisin sekä kuulantäydessä että pikajuoksuissa 3-otteilussa raittussuuren kesäkilpailuissa) yhdessä 5 hehtaarin uuttipolun metsästä kantooinen käsivoimin ilman nykyistä raivausvälineitä. Ennätimme saada siitä vain yhden

Hiitolassa vietyihin vuosiin

sisältyvät myös elämäni raskaimmat muistot: äitini pitkäaikainen sairaus, joka sitten päättyi pari vuotta ennen sotia viimeisen yhteisesti vietyyn joulun. Samoin sotien jälkeen tehty vi-

A MYÖ OLLAA HIITOLAISIIN KANS

SATANEULE OY

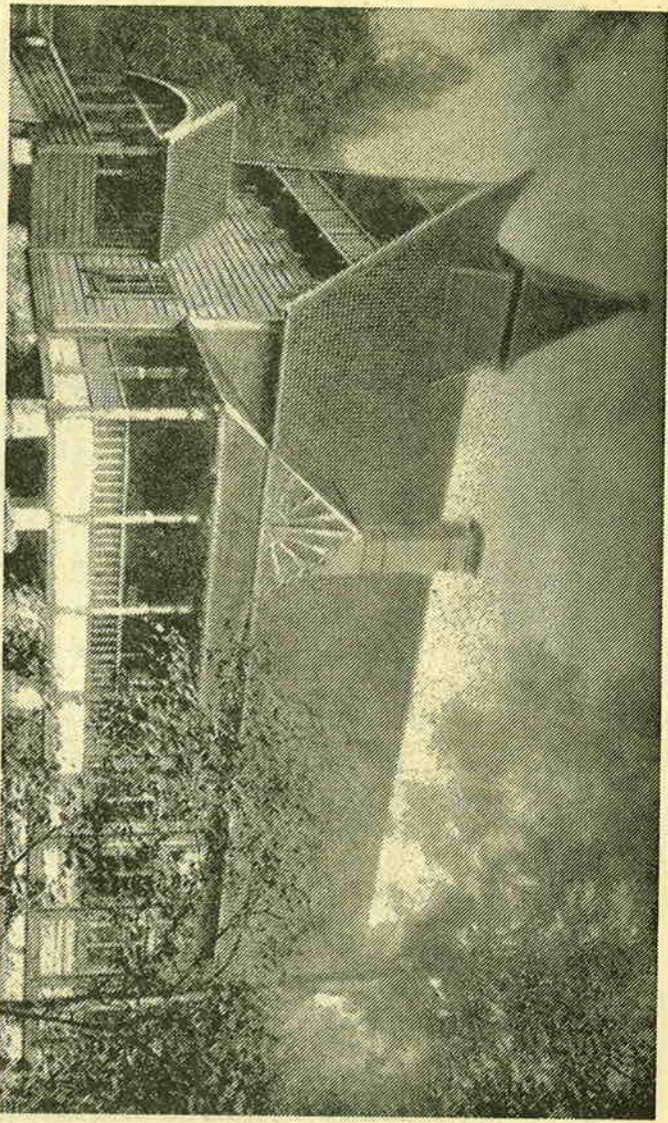
Pori

Autosähkö- ja diesel-laitteiden erikoiskorjaamo

Diesel-Huolto

Pentti Savolainen

Satakunnankatu 33—35 Pori puhelin 12575

Hiihtolan nuorisoseuran talo.

80-vuotias Hiihtolan nuorisoseura

Hiihtolan nuorisoseura Ilenee Eläkeläijäläisten Nuorisoseurojen Liiton alaisista nuorisoseuroista vanhimpi, sillä se on perustettu 14. p:nä syyskuuta 1890. Vaarvojan kansakoulun silloinen opettaja Walter Koskela oli samotuksi päteväsi eräiden asiasta innostuneiden pitäjäläisten myötävalkukukseella järjestänyt koululle kokouksen, jonka alussa seminaarilainen Mikko Pirhonen piti valaisevan esitelmän nuorisoseurojen tarkoituksesta. Kokouksen puheenjohtajana toimi opettaja Koskela, joka myös kirjoitti pöytäkirjaa. Tässä tilaisuudessa perustettiin Hiihtolan nuorisoseura, joka useita vuosia toimi Hiihtolan Nuorisoseuran ja Isänhdytysseuran nimellä, mutta myöhemmin muutettiin nimi Hiihtolan nuorisoseuraksi. Yhdistyksen ensimmäiseen johtokuntaan valittiin S. Rytölä, A. Ryölä, A. Karjalainen, A. Reponen, P. Herenberg, R. Kykkänen, E. Auvinen, M. Pirhonen, M. Valkeala ja W. Koskela, sekä varalle J. Nalvi, J. Kurtti, J. Huuhka ja J. Paukkunen.

Puolen vuosisadan takaiset Hiihtolan nuorisoseuraystävyydet Kärrkäisen Arttu 70-vuotispäiville kokoontuneina toista vuotta sitten. Istu massassa vasemmalla: Sami Kaskinen, Aino Kärrkainen, Arttu Kärrkäinen ja Lempi Romppanen. Seisomassa vas.: Emil Pörsti, Aune Leimulatu, Lyylä Pörsti, Janne Leimulatu, Vaino Väänänen, Kalle Kaskinen, Samuli Romppanen ja Martti Romppanen, joka onkin jo nuorempaa sukupolvea.

Seuran toiminta muodostui alusta alkaen erittäin vilkaaksi ja monipuoliseksi. Yleisiä iltoja, perheillan, kokouksia sekä luento- ja esitelmätilaisuuksia järjestettiin maalaistalossa sekä herraskartanoissa eri puolilla pitäjää. Ensimmäinen yleinen iltaohjelma pidettiin Raivattalan kylässä Simo Vainion talossa tammik. 7. p:nä 1891.

Soittokunta, kuoro ja näytelmäharastus

Kohta toiminnan päästyä alkuun päätettiin yhdistykselle perustaa torvisoittokunta. Sitä varten kerättiin varoja keräyslustoilla sekä järjestämällä iltoja ja kansanjuhlia. Lisäksi oli tarkoitukseen otettava 490 markan suuruisen laina.

Torvisoittokunnan kanssa samanaikaisesti perustettiin myös laulukuoro, jota alussa johti usean vuoden ajan mv. Simo Vainio, ja hänen jälkeensä tavallisesti seurakunnan kanttori. Viimeisin ja pit-

keimäisin johtaja oli dir.cant. Juhho Uusikainen, joka johti kuoroa yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Seuran jäsenet toimittivat käsikirjoitettua seuralenkeä, jonka nimi alussa oli »Nuorison Ystävä», joka myöhemmin muutettiin »Taimeksi». Lehtiä on vieläkin seuran arkistossa parikymmentä kappaletta.

Kansanopistoon alkaville seura useina vuosina jakoi 50 markan suuruisia avustuksia kahdelle henkilöle kuukauden vuotena.

Seura suosi myös miesten käsityöharrastuksia palkeamalla v. 1894 kolmen ja puolen kuukauden ajaksi käsityöopettajan Vaarvojan kansakoululla toimivaan käsityökouluun.

Näytelmäharastus on Hiihtolan nuorisoseurassa ollut erittäin vilkasta ja seuran jäsenistä olkin melkoisen kehittyneitä näyttelijöitä. Esitettiin monen monia suuria koko-illan näytelmiäkin, sellaisia kuin »Rohllan talossa», »Tukki-joella», »Nuori mylläri», »Viimeinen ponnistus» jne. puhumattakaan pienemmistä näytelmistä, joita on esitetty satoja.

Urheilutoimintaa

Toiminnassa olivat innolla mukana hyvässä yhteistyössä maanviljelijät ja virkamiehet, työläiset ja »säättyläiset ilman mitään luokkaeroja. Seurakunnan papistikin oli nuorisoseuratoiminnassa mukana. Pöytäkirjoissa mainitaan rovasti Tolkan usein olleen puhtajana seuran järjestämissä juhlissa.

Karjalan radan rakennusvaiheen aikana sekä sen jälkeenkin siirtyi Hiihtolaan huomattava määrä väkeä muilta paikkakunnilta. Rautatieläisten osuus yhdistystoiminnassa onkin ollut erittäin merkittävä. Samoin opettajat ja ilke-eläivät palveluksessa olevat henkilöt ovat tuoneet omat kortensa seuran urheiluseuran toiminta melko ti-

Hiihtolan nuorisoseuran johtokunta seuran 75-vuotiskuvassa v. 1965.

Lujia ystävyysuhteita

Nuorisoseuratoiminnan tiimoilla kehittyi usein pitkäaikaisia ystävyysuhteita, sellaisiakin, jotka kestävät ikuisesti ja jotka ovat johtaneet papin pakinoille.

Puoli vuosisataa sitten, jolloin tämän kirjoittajakin oli tiivistä mukana nuorisoseuratoiminnassa, oli meitä suunnilleen saman ikäisiä nuoria kymmenekunta poikaa ja samanverran tyttöjä, jotka muodostimme ikäänkuin rungon Hiihtolan nuorisoseuran toiminnassa. Tämä porukka oli niin yksituumaisia, että jos järjestettiin joku kokous tahi muu tilaisuus, esim. näytelmäharjoitus tms., täytyi esteen olla melkoisen, jos joku jäi tilaisuuteen saapumatta. Niinpä tästä porukasta avoilliten kaunna muodostui puolenkymmentä perhettä, joiden välinen ystävyys on ollut niin lujaa tekoa, että se on kaikissa tuuissa ja tuiskussa kestänyt jo puolen vuosisadan ajan, eikä vielä osoita minkäänlaisia laimenemisen merkkejä, vaikka perheet arkiohjelmien pässää toistetaan. Jos jossakin näissä perheissä täytetään »pyöreitä vuosia» tahi vietetään jottakin muuta »kissanriistökästä», kokoontuu koko porukka omittelamaan. Ilman kehoitoksia »lolla-lähteitä» ilo ja huumori kukoistavat, kun nämä nuorekkaat puolen vuosisadan takaiset ystävykset, 70-vuotiaat »nuorikkaiset» ja vähän nuoremmat »nettoiset» ympäri Suomea kokoontuneina tapaavat toisensa. Sillä muistellaan menneitä ja vaalitaan vanhoja perinteitä, mutta »kuperkeikan» heittämisestä on jo aika luopua, sillä yksi ja toinen valittelei huimausta vuosi sitten Ruifjärvelle viimeksi suoritettujen »rituaalien» jälkeen.

Sotien aikoja

Vapaussodan aikana oli nuorisoseuran talolle järjestetty sotilasmaajutus. Samoin oli myös Taivassodan aikana, jolloin sinne oli maajoitettu radiokomppania. Taivassodan jokapäiväisissä pommitteluissa nuorisoseuran talo säilyi pyryssä, vaikkeinkin melko painoin vaurioituneena. Aivan talon viereen putosi useita suuria pommeja, jolloin iso koivu oli juurineen lennähänyt talon katolle. Jatkosodassa oli talo takaisinvaltakunnan aikana palanut.

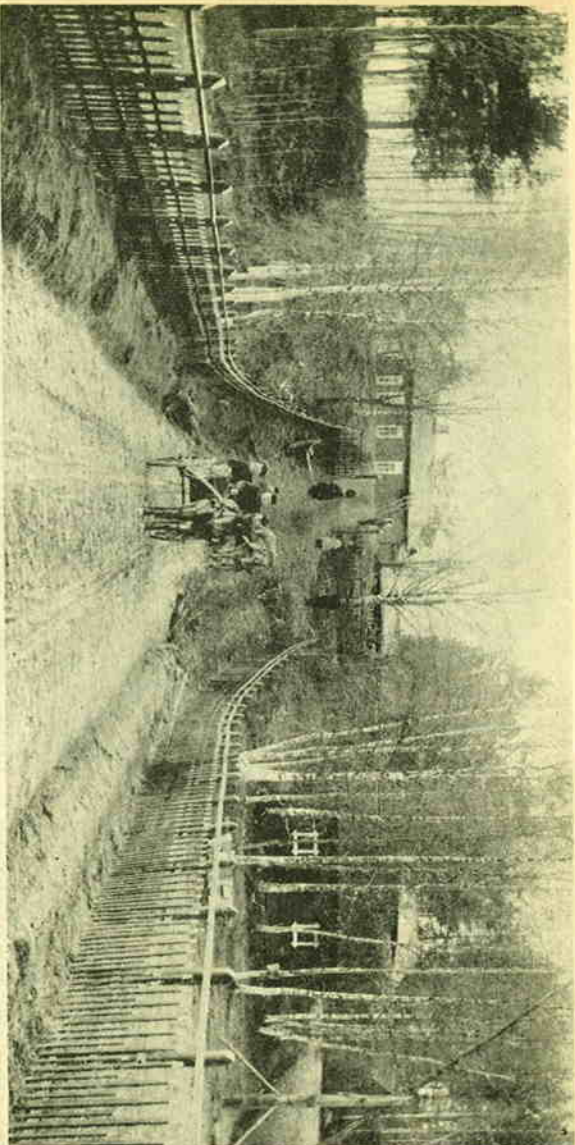
Hiihtolan nuorisoseura toimi vieläkin Nakkilassa, vaikka sen toiminta nykyisissä oloissa Ilenee laimeampaa kuin silloin »kotona» ollessa. Kaudena asuvana ei tämän kirjoittajalla ole tarkempia tietoja seuran nykyisestä toiminnasta. Seuravanhus täydytti tämän vuoden syyskuun 14. p:nä 80 vuotta, joten on syytä onnitella korkean iän saavuttanutta seuraa, joka on säilyttänyt elinvoimansa näinä myrskyisinä aikoina, jolloin monet muut yhdistykset ovat nukkuneet.

Emil Pörsti.

HIITOLAN NS. NAKKILASSA

Hiihtolan nuorisoseura toimi ansioikkaasti ja virkeästi siihen saakka, kunnes sota katkaisi tämän toiminnan Hiihtolassa. Jatkosodan aikana päästiin takaisin kotiseudulle, mutta nuorisoseuran talo oli palanut ja seuratoimintalle oli hyvin pienet mahdollisuudet. Seuralle oli kuitenkin taoudellisesti ajateltavia toimintakiljoja, joiden toimista asiat hoitettiin vaikeinkin aikoina. Hiihtolaisten sijoittuuta uusille asuinpaikoille Porin ja sen ympäristöön, nuorisoseuran johtokunta uudelleen valittuna toimi siihen asti kodittomana, kunnes seuran uudeksi kotipaikaksi tuli Nakkila.

Ensimäinen kokous pidettiin Nakkilan seuratalossa Karhulassa 7. 3. 1950. Tämän kokouksen oli saapunut erittä hiihtolaisia ansioituneita nuorisoseuralaisia mm. varapuheenjohtaja Heikki Lankinen Hollolasta, Simo Pörsti Noormarkusta, Antti Pörsti Pihlavasta, ja Toivo Kekki, Aleksander Turkki, Severi Paukkunen, Vaino Pöyry, Erkki Rauhola, Aaro Vepesi, Väinö Parkkila, Aune Brage ja Rai-

Vahion sukutilla -Sakarilla. Hittolan Raiyattalassa. Oikealla ylhäällä näen päällä -kuvan ukopuolella, oli Raiyattalan kansakoulu.

KENR.LUUTN. VAINO VAINIO:

Lapsuuteni maailma

Mitä yllä oleva lapsuutenkoti- ja volkaan kerroa :

Syky on riipinyt lehdet Kummun hopeapajusta. Alastomiksi riistutina värikkäät myös koirvut saunan ympärillä. Maa on kolmeesti ja kumallele hevojen kavoiden kosketuksesta. Päivä on pylväen, kuten useimmat myöhäissykyillä. Maiseman yllä on pahoistava mar-raskun apeus.

Valokuvaa ja hullut taloon. Se oli siihen aikaan merkkitaipaus. Häntä ei kyläkkään ollut kutsuttu. Tulipahan vain työmaaltaan puolen kilometrin päästä. Hän oli raken-numestari ja valvoi Raiyattalan kansakoulun urakoita.

Portin pölessä seisoo äiti saari hartoiliaan. Solasia maantielle ajaa Riikosen kauppahoitaja Aaro Hyvärinen liinakkolleen. Hän on ot-tanut Hilja- ja Ahi-siskon ajelunlle.

ta ei ollutkaan aikaisemmin jaettu. Mutta toimintaakin alkoi jiltu. Maan, mm. opintokerhotoiminta sekä ilahkurssi, joiden ohjelmaan kuuluivat kansantantut, voimistelua ja erilaiset leikit.

Urhelua on harjoitettu sekä re-ettiä talvilajaina. Hiinhto on muodostunut jokavuoitukseksi perinteeksi. Hiinhtokilpailut ovat koonneet aina suuren joukon väkeä. Osanottajia on ollut aina piiri-mestareista lähtien ja nousevana polvea ladulla runsaasti. Viimeksi-kin järjestetyssä hiinhtokilpailuis-sa oli osanottajia peräti yli 50.

Seura vaalii myös vanhoja perinteiä. On osallistuttu Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkkin hankkimiseen avustettu patsas-hanketta ja osallistuttu talkoisiin. Myös Hittola-juhille on osallistuttu asettamalla hippuvartio Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkille.

Hittolan nuorisoseuran juhla-koous pidettiin seurun 75-vuotis-juhlan yhteydessä Porissa Hotelli Satakunnan Gallela-salissa 5. 11. 1965. Juhlakokouksen yrittettiin kutsua kaikki ne henkilöt, jotka olivat aikoinaan osallistuneet seurun toimintaan ja uhranneet aikansa nuorisoseura-aatteen hyväksi.

Seuran pääoma on pyritty säilyttämään koskettomana. Kuluhihin käytyä ainoastaan tuot-toa, jota on sijoitustoiminnalla parannettu. Seuran raha-asiat ovat olleet pankinjohtaja Heikki Lankisen hoidossa.

Näiden takana Erkki-veli on jvää kuormineen lähdössä myllyyn Rinneen yläpäässä vanhin veljeni Antti, valokuvastouhua väikekyy-kanas, mutta ei silti maita kokonnan jäädä kuvasta. Äidin vieressä seisoo Hömmön pilka-Mari -hän halusi välttämättä päästä kuvaan, ja on siihen eksynyt joku val-lan vieraskin, joka seisoo jämeränä aivan kuin perunasammossa, til-lausuuden tärkeyden oivaltaan. Mi-nään sieltä äidin selän takaa kur-kstelen.

Lapsuuteni maailma on hiisien Hittolassa, kaunissa, kadotuksessa Karjalassa. Hittola i Varmankin kuuma ja kärytuoksuinen paikka nimeä päätään ? Tuskipa sen-tään. Mielestäni nimi on päinvastoin leikkisän hilpeä, kuten hiden-kin munun mielestäni. Ei niiden tavaksi olla karvaisia pirtuja, vaikka Hittolassa monella olikin sukunimi Karvanen. Yhtä hyvin ne voivat olla hyväntuokuisia vel-liköitä. Tjelmäni mukaan niitä ei kukaan muu ollut nähnyt, kuin Jyrkänuoressa Raiyattalan jannen rannalla. Matti oli ikäsenti ja hukki nuorena samaiseen lam-neen. Mutta nimensä ne ovat jättäneet kotipiitäjäni sinne ja tänne.

Stellä on Hiljennäki kilometrin päässä kirkolta asemalla päin. Hautausmaahan saapessa tänne, ruvettiin soitettaman sieluneltoja, koska täpulin torjista täyvävä-sointo sieltä näki ruunissaattua. Siellä on Hilhaanpoen yhtymäko-henjoen ja Ikalanpoen yhtymäko-hdassa, on Hiisilampi, Hiljevo-ri ja Hiljellampi useitakin.

Kun maantietä solasten suusta lähdeään nousemaan Kummulle, on tien oikealla puolella kolvun-keekelli sauna, jossa olen syntynyt, jossa äiti minut teki, kuten Karjalassa sanottiin. Kalvon viin-ta jo kaukaa heilauttaa tervehdyk-siksi pitkäkäsiä varttaan. Tien toisella puolella on samaa koivik-koa ja iso maapa, jonka lehdet tyv-nelkkin värjätävät - levothomien sielujen puu. Solasia reunustaa pu-naiseksi maalattu riuksaiteja, jonka paalujen vinoon veistetyt päät ovat valkoiset. Saunan yläpuolella sola-set haarautuvat. Toihen vie nave-talle ja tallille, toihen Kummulle.

Portin vieressä suuren kolvon alla on hartjakaton nuotoinen kivi, jolla on mukava juosta täyvämään mitä maantietä tapahtuu. Suuren hopeapajan juurella on hiekkaka-sa, toihen kaksitaaraisen kaasva-pihanurmuksen ja Kotivikon välissä. Pihanurmuksa on tiheä ja tasainen kuin karvalankamatto.

Kyljessä on rautarengas, johon viereat kiinnitettävät hevosensa. Vastapäätä portua on äidin aitta tai huoneekshän sitä Karjalassa sanottiin. Sen orsilla riippuu äidin hameita ja röyryjä. Yhdessä nurkassa on hänen nuorisuskirtsunsa, jossa huivien seassa säilytetään isokokkoista Raamatua Pääkryytien äidin huoneen kanssa on lautasetähnen sola, jossa talvysin pidetään marja- ja siemi-tiinuja. Tämän vieressä seinäty-s-ten on nummon huone. Samassa rivissä, kaapa sola välissä, on ajokaluhiiteri kärryineen, kirkko-rekineen, keltaisine valkijävelejä-sine klesseineen ja pekurteineen. Sen vierellessä valjassa ovat nit-to- ja haravakone, sekä nurkassa " karvat " pystyssä kyhättävä pelkojiru.

Avaraan pihakokseen päästään kahna tietä, pihan puolelta ja vesti-tuvan edttee. Siellä ovat sitten na-vetta, talli, sikala ja lammasläjä-vä. Yhdessä avoimhan nurkassa on korkean harvakaan vieressä tuke-va pölkky kassarolmeen. Katoksen yläpuolella on avara heinälaita, jonka katon rajan pääskyset raken-tavat pesään. Runkutusta pudote-taan heinät suorasta tallin selmeen Pihänomaisen asunrakennuksen toisessa päässä on portua, toj-noinen. Siitä tulevat sellaiset viereat kuin asemapäällikkö Ber-ner, tai inspehtorikshän häntä sanottiin, opettaja Koskela, kant-tori Reponen, kauppias Riikonen ja ketä sellaisia herrassäätyisiä meillä toisinaan saatti käymään. Portuan kautta tulevat Revon Jus-si, joka usein kävi meillä haastaa röhjäjämissä, Kokkahan Aleks ja marjakoskelaiset.

Tupa portuan puolella on tilava, melkein puolet koko rakennuksesta. Ajan ruskeiksi pahoitmaa hirsi-seiniä kleritävät leveät penkit siel-lä, missä sängyt ja unni eivät ole esteenä. Ovensuuseinillä rakut-taa harvaksen kello, jonka taulu-kaapin kummallakin sivulla on porsiininen pullea pylväs. Se käy raskaiden rautaklitrojen voimalla. Yhdessä nurkassa ikkunoiden vä-lissä on suuri tuvan pöytä, sen ylä-puolella katosta riippuva öljylamp-pu ja ympärillä tuoleja. Eräänä talvi-ilkana äiti oli väsymäänä heittänyt säkkyyn lepäämään. Pöydän silvoamimienkin oli jäänyt kesken, koska siltä oli aterian jäl-jiltä pimämäkki ja lusikoita. Me Lyvdi-siskon, kaksivuotisen, kanssa puuhailimme jotain ja yrittimme olla äitää häiritsemättä. Kiipesim-me pöydälle ja rupestimme lusikoi-maan pinnää. Taisi se kuitenkin olla enemmän leikkimistä kuin mais-telemistä. Kuinka ollakkaan - minä hoksasin miten mukavasti ja so-massa kaaressa pinnä lentää sei-

JYRKÄISEN KENKÄTEHDAS

LAURI JYRKÄINEN

Kankaanpää — Puhelin 930-1436

SÄLE - JA RULLAKAIHTIMET

KAIHDINVALMISTAMO

Teuvo Jyrkäinen

Ulvika, puh. 939-88158

Arvoisat Karjalaiset!

Eduellinen Rosenlew-koitalouskoneiden ostopaikka Porissa on

T:mi A. JYRKÄINEN

Eteläpuisto 14. — Sivumyymäjä Harjavallassa

nalle, kun asettaa lusikan suuhunsa ja ylähuulella sitä lingotessa parruttaa. Linkosin kerran, toisen ja huomasin leikin kiintoiseksi. Opein sisikonkin linkeamaan, ja kohta olivat seinät pöydän ympärillä valkoisena valuvasta pinnästä. Katostakin sitä tipui. Immetellen yhä vieläkin, etteivät " ammuk-senne " osuneet lampunlasiin. An-saituulta vitsoilta säästyin omnell-sen satuman kautta. Juuri kun olin takent luudasta vitsan, tuli Mar-jaksosen Erkki-eno tupaan, eikä äiti hänen näiden ruvennut minua kurttamaan, jos olisi sitä tehnyt muntenkaan, hyvä äitini, joka ei muistaakseni milloinkaan käyttänyt vitsea.

Uunna vastapäätä nurkassa on äidin sänky, jossa Lyvdi-sisko ja minä äidin puolella nukunimme, minä seinän puolella äidin selän takana. Uunin vieressä lämpimässä paikassa on nummon sänky, Tuvasita tullaan välkkamarin, joka on lauseseinällä jaettu kahla-Toisessa säilytetään ruokia, toisessa on isän sänky. Välkkamari-tista tullaan saliin - meillä oli sellainenkin. Siellä on jostakin lahjoituskaahovin huutokaupasta isän hankkima " tylihuonekalusto " ja musta säirähtelevä taffelipianon rämpö. Selvät on peitetty kukka-riekoililla tapeteilla. Niillä on useita kuvia. Eräällä on soikeat silmä-lasit, samantaiset kuin inspehtorilla. Toisella hyväntuokuisella herralla on kaulaassa samanlainen rusetti kuin kis-kis-kliskarameilin kissoilla. Ja on siellä muttakin herrujen kuvia. Yhdessä kuvassa niitä seisoo paljon suuren kirkon rapusilla. Toisessa taas mahdotoman suuri lintu yrittää ryöstää tyttöä Raamaton, ainakin yhtäsuuren kuin mikä on äidin nuorisus-kirtsunsa. Ja kyllä se sen saakin, siltä minusta tuntui, koska ilmiin-la ovat sormengakuisetkynnet, eikä tytöillä ole edes keppiä. Erääs-sä kuvassa sotamies ja tyttö seisovat vastakkain. Minun tuli säähä lyö rumpua. " Ne ovat portilaisia " , Antti - veli sanoo.

On meillä puutarhakin ja paljon onenaputa. Kerran elokunssa sattui harmitulinen tapaus. Ris-totalaisen Kati ja Hinnrikka olivat sotuaneet meidän rantaan ja nous-seet metsästä pitkin vilja-aitan taa ja jääneet sinne minua kytää-mään. Ja pään työt minut huomaa-sivatkin ja viittoilivat luokseen. " Tuo me! puuomemi " , Kati sanoo, " ei paljo, senverra vaa ml-tä saat taskuussas tulemaa " . Koska tunsin tytöt, lähdin mitään pahaa aavistamatta hakemaan omenia. Mutta kun en ylettynyt maasta kilpesin puuhun. Oksa ei kuitenkaan kestänyt painoani, ja niin tupsahdin oksineen pätvineen maahan. Antti-veli saattui juuri silloin seisomien salin ikkunassa. Kohta hän oli mäkassani, reutu-ti minut kuitstin kautta sisään, lä-jäytti lampuurissa minua pari ker-tä kalossilla takapuoleen ja työh-si sitten välkkamarin mustaan pes-sukommuntiin, jonka oksan reijästä tirkistelin sen minkä näin ja ajat-telin : " Ei kai ne muutamat ome-nat olisi tällaista häpeää aiheut-taneet, mutta se oksa. "

Tärkeintä lapsuuteni maailmas-sa kuitenkin on Raiyattalanlampi, tuo kolmen kilometrin pituinen ja puolen levyinen, pikemminkin jär-vi, sama, johon Lankisen Matti hukki. Se on melkein kuin pihassa. Elkä se itseasiassa kukaan olekaan, vain lyhyen joksunka-kan päässä. Rantaan vie vilja-aitan takaa klemurteleva polku, jolla ja jonka viereillä on jalkojen kosketuksesta silkoisen sileiksi kuluneita kiviä, joista yhä vielä, yli seitsemänkymmenen vuoden-taka muistan yksitvitskohta myöten jokaisen juonun, nystyrän ja hal-keaman, ja hormsat ja päivänkak-karat polun varrella. Terveleppien alla rannalla ovat verkkopunt ja terveille tuoksuva vene, hieaman kauempana laituri umakivineen ja sen tyvessä tuuhaa päjupelko, johon on mukava työntä ongel-pi-loon.

Siitä asti kun onkivaparupesti py-symään käsissä, olen ollut utala kalameis. Viisi, kuusivuotiaana sain äidin iuvalla lähete kertämään on-kineni ja eväsuusehenti lampea. Enkä tuolta riemulliselta retkeeltä koskaan tyhjin toimin palannut. Aina tuli perheelle illalliskelton kalaa.

Riihimäki on mieluisa leikki-paikka päiväkkakaroita, terva-kukkia, kissankäpällä ja maksaruohoa kasvavine rinteineen, kes-kellä tasainen kallio, jolla tervay-ymyrän sisällä äiti munuttaa nuurahaalasta. Siellä poltetaan ju-hannuskokkoa. Juhlan kunnakieli olisi pitänyt ampua pyssyllä, mutta kun ei haluttu tuhata ruutia, sy-lkäistiin kalliolle, tempalsttiin ko-kosta hehkuva hilti ja hujautettiin klrveenamaralla päälle.

Riihimäki oli saanut nimensä sen rinteellä olevasta lamkkäykikses-sä riitessä. Syksyllä puinitakana paitoiminen pikkupilka - Eimman kanssa riitne uunissa perunoiita. Jyviä pudota rapsahelli silloin täi-löin parilla lattialle. Oli miellyt-

FILETRI IVAR KEMPPINEN:

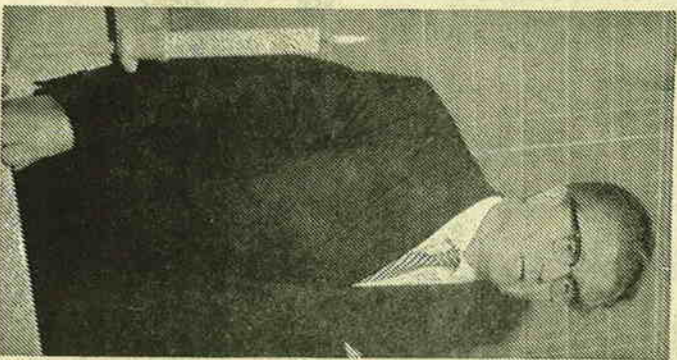
Kivikauden ja rautakauden Karjalaisia Hiitolassa

Noin kymmenentuhatta vuotta sitten päättäneen viimeisen jääkauden jälkeen Fennoskandiassa oli hyvin lämmin geologinen kausi. Tammi-, vaahera- ja lehmusmetallit ulottuvat Oulun ja Rovaniemen korkeudelle. Laatokan rannikot olivat rehevien tammi- ja vaaheralehtojen peittämät, ja jäätelä näiltä ajoilta on Hiitolan Vaaheraarassa ja Jäävaaran vaieldin vaahera- ja lehmuslehtoja. Jo kivikauden ihmisen asui Hiitolan ranta-alueella kalastellen järvisissä, joissa ja Laatokan ranta-alueilla sekä pyydystien peuroja, hirviä, karhuja ym. metsän riistaa pitäjän silloisista lampimänhuuruista, symbolista metsistä. Varmaan ulottuvat rautakauden erämaahan retket sisämaahan Ilmeen Salokylään asti, sillä Antti Suutari löysi Kempin vanhan sukutlan alueelta Pihorinmasta 1917 hyvin säilyneen kivikraaven, jota kansa nimitti Ukon moleksi. Ennen on kuitenkin kivikauden esineistöä löytynyt Laatokan rantakylissä, mikä osoittaa niiden seutujen olleen jo tuolloin selvästi asuttuja. Kiviasheet ja työkalut olivat silloiselle ihmiselle kaikkiluvuaa vetää keuhkoihinsa kuunuaa viljantuksusta ilmaa.

Solasilla asemalle päin sahn yksin mennä alnoastean Petäikkökumpuun asti, mutta Häkkin tai Uromäkeen päin sahn mennä kilometrin verran meljerrille, jossa oli muori ja vererä meljerska. Usein mentä sinne, vaikka isä ja Antti eivät lauseneetkaan minua, sorkkintua, kuten Antti sanoi, seppärraottelua ja volkirnuu syyhämää. Mutta Kari, meljerska, las-ki, kunnan isä ja Antti vain sahtivat olemaan jossakin kauempana Kerran Kati voi minut omaan ulakkokamariniin, tempasi syhinsä ja -yrityi sylkeä suuhun. Se oli kauheata. Purin hampaat yhteen ja rimpuilin vastaan, mutta minin minä siitä. Katin rehevien tussien puristuksesta olin paissyt. Tuusin itseni suorastaan häväistykseksi. Mutta käsitin sitten aikanaan, ettei Kati suinkaan tahonnut sylkeä suuhuni. Päinvaiston hän vain omalla tavallaan tahoi osoittaa ystävytyttään. Noilla meljermatkoilla kävin myös katsomassa Häkin Matin atassa asuvaa Valjakan muumoa, Turkin sodan sotamiehen leskeä.

Sihnäjä sitten alkaakin olla lappuunenti maailma, syyrynpakkami piri. Ei se suuren suuri ole, mutta minulle silloin koko maailman suuruisen, pieni, suuri maailmani. Ja kuinka tarkkaan sieltä kaiken muistan pieniä yksityiskoh-tilia myöten, kivet, polut, rannale-pät, pihapaut, kukat ja niiden tuok- sun - k a l k e n. Mutta siitä en enää pääse katsomaan. Eihän siitä tuota rakasta syyrynyseutua, enää saisi ajatellaakaan - joidenkin mielestä. Roskakäymyrin vain selai- set uimelat, mutta voitaisinko tuo kaikki unohtaa? Ikään kuin ihmis- tä voitaisiin kielittää ajattelemasta. Ajatuksen vapaus onkin vain enää jäljellä monella mahtavammalla puuristukseen joutuneella kansalla. Mutta se onkin sellaista vapautta, jota eivät pysty pitämään muu-rit etyrtätkä tankit.

Kotiseudun rakkautta on vastusta- maton kuin luonnonvoima, jota on mahdotonta tuhahduttaa. En uno- da ikuisin ristiä käsittäni ja pyy- tää Häntä tekemään mahdolliseksi si sen, mikä meille on mahdoton- ta. Jos vielä kotikunnallille pää- stin, jos jokuista putta syylei- sin, jokuista kivää hyväillisin ja jokaiselle kukalle suuta antaisin. Ja syyrynyseutuni maa vastatsti hyväillen askelaitani.

Filetri Iivar Kemppinen

ta ja suurella valvalla hankittuja, mutta silti niitä joutu katsoisinkin niitä tutkittaviksi. Rumsalminnilla on löytynyt Kilpolaista sekä mantereen puolelta sellaisilta pai-veleä Laatokan saaria. Ylioppilai- den klerrellisessä Kilpolaissa 1878 keräilemässä muinaisesineitä saatiin sieltä jo tasatalka, ja se- raavalla vuosikymmenellä fil. tri. Theodor Schvindt sai useasta sikä- läisestä talosta tasatalkoja ja muita kivesineitä, joita paikka- kunnalaiset olivat löytäneet, ja vie- lä senkin jälkeen sai J. Kauppi Kil- polasta kivikauden esineitä. Vuon- na 1909 löytyi Touman saaren Haa- palahden kylän eräistä pellioista keldonjalaksen muotoinen poikki- kirtves. Myös nykyisinellä man- tereella, josta tosin kivikaudella suuri osa oli saarina, on löydetty lukuisia esineitä. Jo 1856 saatiin Hiitolan vuosikymmenellä fil. tri. Theodor Schvindtin keruu talloja Lipolan, Pukimie- men, Kopsalan, Tenhojan, Päijä- lään, Nehvojan, Mustolan ja Unko- lan kylistä. Aina ei tietenkään ole varmaa, että nämä löydöt ovat juuri mainittujen kylien malita esin tulleita, sillä ne ovat voineet kulkua useammankin käden kautta, varsinkin kun niitä vielä 1800 ja 1900-luvulla pidettiin usein talkeasineinä (vrt. edellä mainittu Antti Suutarin löytö Il- meen Salokylästä). 1800-luvun löydöistä mainittakoon vielä eri- laiset talat Unkojan, Hiitolan, Asi- lan, Koukumiehen, Kokkojan, Li- polan, Veijalan ja Nehvojan kylistä sekä särkynyt keihäänkärki Hiito- lan kylästä Yrjö Käikkösen pelos- ta. Tämän vuosisadan puolelta on vain vähän löytöjä: Salokurusta ta- sa- ja kouruaittia sekä poikkiktr- ves, jonka löytöpaikka tuskin on Hiitolan alueelta.

Tutkijat valkeavat usein tai oi- keastaan aina siltä, keitä Karjalan kivikauden asukkaat olivat. Mutta ei ole helposti kumottavissa väi- te, jos sanotaan, että he olivat karjalaisia, sillä jo rautakaudella varjagilajan aamunäärässä, noin 600-luvulla eli 1500 vuotta sit- ten, Laatokan, Ohraanjoen ja Il- majärven rannalla oli vanka karjalaisasutus, ja sen ajan kar- jalantalojen pohja on kaivettu esiin Ohraanjoen rantatöyrästä. Samaa todistusmahdollisuutta uu- moksevat myös Laatokan Hiitolan

Sortavalan välisen rannikon rauta- kauset löydöt. Ei nimittäin ole luultavaa, että väestö noina aikoi- na olisi erityisen nopeasti vaih- dellut, etenkin kun riistaa oli tar- peeksi. On pikemminkin luultavaa, että juuri karjalaiset ovat jo ki- vikaudella alkaneet kulkua ete- läisemmille asuinpaikoille Laato- kan eteläpuolelta näille pohjoisem- mille alueille, missä he varmaan tapasivat myös lappalaisia, mihin kylän nimi Kuoksjärvi viittaa (Kuoksjärvi = Koittojärvi, aamun koton järvi, on merkille pantavaa, että Kuoksjärven lähellä Parikka- lan puolella on Koitto - niminen paikkakunta. Koton talorvähä). Näin voidaan siis päätellä suuren todennäköisyyden perusteella, että Hiitolan karjalainen kanta-asutus on peräisin jo kivikaudelta, joten se on kistattomasti karjalaisia alueita. Toinen täiä käsitystä tu- keva tosiasia on se, että hiitola- lappen palkamattien on mainittu lappalaisperäisyyteen viittaavaa Kuoksjärvi - nimeä lukunua otta- matta puhtaasti karjalaisista. Mer- kittävimmät esimerkkejä tästä ovat nimet Heponiemi ja Kärmäniemi Hiitolan ja Ilmeen rajamallilla. Lähe- tyvillä ei nykyään ole mitään ran- ta- nimeä, jotka nimekkäitä sanottu maapalikat olisivat, mutta sen si- jan niitä ympäröi alava tasanko, mikä on jääkauden jälkeisen Laa- tokan pohja. Toinen esimerkki on Ilmeellä: Hyrnliän ja Koskenkylän länssipuoleista Salpaukselan rin- netti, jolla mm. Ilmeen Nuorisoi- seurun talo sijaitti, nimettiin Rantaharjuksi, vaikka sen vierellä ei suutaan ole enää moneen tuhan- teen vuoteen ollut vettä. Vaan Hyrn- liän ja Koskenkylän viljelys- sänko, joka samoin on entistä me- ren pohja. Rantaharjussa Kosken- mäelle päin on näitä mäkiä yhdis- tävä pitkäkainen Heponen, jonka nimellä ei kansanomaisesta käsit- sen mukaan ole mitään tekemistä hevonen - sanan kanssa (karjal- hepo = hevonen), vaan se merkit- see hepo - sanaa yhdistäjän, si- tojan merkityksessä samoin kuin esim. reen teossa käyväyt jalak- sia sitovat pölkky, hevot. Palkan- nimistön nojalla voidaan siis väit- tää, että Hiitolan ja Ilmeen väes- tön on ollut koko jääkauden jälkeisen ajan karjalaisia.

Rautakaudella Hiitolassa oli jo varsin runsas asutus, joskin sen painopiste pysyi edelleen Laato- kan rannalla. Asutus oli vieläkin vakinnuempaa kuin kivikaudel- la, jollaiseen seikkaan viittaavat sekä rautakausiset löydöt että puolustukseen käyryt linnavuo- ret. Viimeksimainituista on pa- ras esimerkki aseman lähellä Raivatelan lammin itäpäässä ko- hoava Hiitolan linnavuori. Useam- mat rautakausiset löydöt on tehty jo viime vuosisadan puolella, joi- loin Räisälässä syntyvät karjalai- nen kansatieteen tutkija, edellä mainittu tri Schvindt, tutki tar- koin Hiitolan ja sen ympäristöpi- täjän rautakausista muinaisuu- ta ja julkaasi niistä kuuluisan tutki- muksensa Tietoja Karjalan rauta- kaudesta Käiksalmen kihlakunnan alueelta saatuun löytöjen mukaan (1892), minkä tutkimuksen arvo yhä vain kasvaa. Schvindtin löy- döt antavat jonkinlaisen käsityk- sen myös siltä, mitkä kylät olivat asuttuja jo rautakaudella samoin kuin kivikaudet löydöt ilmaisevat kivikautisen asutusalueen. Niinpä Kilpolaista Antti Pöystin pellostä on löydetty pronssin keijunkana- min ja neily, sen läheiseltä Pöystin- mäeltä Juhana Pöystin riihen luota pronssin hihnanjakaja, Matti Ee- rikäisen rantapelliossa mekankah- van nuppi ja kivihelmi, Tyrmään- mäeltä Osmo Levoskan kivihaive-

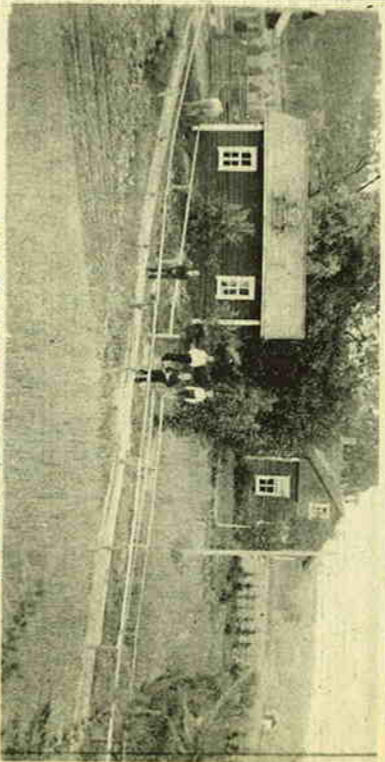

Lappeenrannan kanta-asukkaiksi on jo kaksitoista tunnennut hiitolai- set Elmo ja Lempi Kemppinen, jotka tässä esintyvät perhepiirissä yhteiskuvassa. Perhepiiri käsittääkin jo kolme perhettä ja kolme ikä- polvea. Kolmatta polvea edustavat kuvassa edessä olevat veljekset Yrjö ja Juhana Rönkä.

LAPPEENRANNAN HIITOLAISSET

Lappeenrannassakin on sen verran osallistuneet rouvat Lempi Kemp- pinen, Raija Rönkä, Marjatta Jää- kahvi-ilttoihin yhteisen kotipiitäjän oli 23 henkilöä hiitolaisia ja heidän tunneilmissa. Mukavista "kyläpäi- läheistä" perhepiirittäin. Ohjelmaan koista " ei näyviä tulevan puutetta. Ensimmäinen palaveri pidettiin KOP:n henkiloikunnan kerhohuon- neessa, jossa pankki piti meitä-lä- vetulleeksi. Komisarjo Lauri Soik- hees kolmisenkymmentä henkilöä - keli - osastopäällikkö Aino Nuppo- vieraanaan. Maukkaan kahvirarjo- sen aviomies - piti hauskan ja mie- lun jälkeen katseltiin kametta kot- lenkittoisen esitelmän mieliharra- naisia matkailuohjelmia ja haastei- tiksesiaan sukuttukimuksesta. Niin aitoon hiitolaiseen tapaan. Kou- Maisteri Seija Auvinen, o.s. Kemp- pinen, jkti hauskvoja sivuja kirjaili- nyt päätoimittaja Lauri Arlokin oli ja Veikko Huovisen tuotannosta tilausuutemme vierana ja hän hal- -Nuori soitto-oppilas Timo Rönkä si koko joukostamme henkiloikoh- soitehi klarinettiliaan tyhikkästä kaisen esittelyn. Hauskastihan se pari kappaleita, saaden kaikkien läs- kävi laatuun, kaikki kankeus oli näilleiden haastuneet aplooidit. -

Ilta oli ollut vilkkytää, lauluakaan ei ilta oli ollut vilkkytää, lauluakaan ei kunnamme - kokoonkutsujana VPK:n kättää ja toivoa hiitolalaisilloi- talon ravintolan emäntä Aino Tam- lemme jatkuvuutta. - Mukana olivat pio - järjestänyt Lappeenrannan

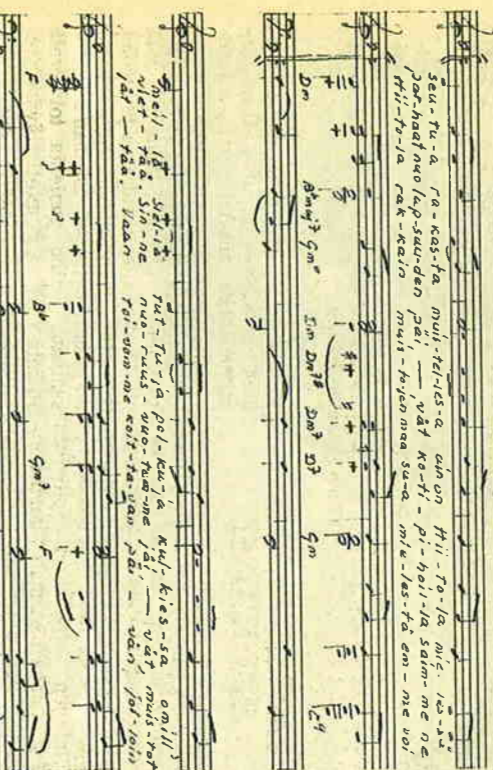
Juhno Sinikkosen talo Marjakoskella.

tan perustuskatavannosta kolme kylässä löydetty Hamolan lertkan pronssista hihnanjakajaa ja jos- tain nimeltä maintsemattomasta paikasta kivihelmi, Eerikkäisen kal- nielispuuki, ns. Hamunkaisen kal- mistosta kullatusta hopealevyv- tä tehty helmi, toinen sormuksen tapaiseksi tehty helmi, luinen ko- telo, kengän korkorautia ja rauta- kuonaa sekä miekan nuppi, kupu- rasolki, vaskisolki, pronssin hanhenkruva, kuparinen neulikko, rautavetäsi, pieni rautarengas, pronssin sormus ja monentaisia rautakappaleita ikäänkuin pajan rautaromua, Pihälänmäen rin- teestä palmitoiduista hopealanka- verkosta tehty niussykerön sydän, ohuesta kullatusta hopealevystä tehty pyöreä riipus, hopealevyistä ki ja hopeakeijua, jonka toisessa päässä on torvinainen kannatin se- kä Juhana Hannunkaisen pellostä soikea kupurasolki, Haapalahden Latsinmäestä on löydetty kaksin- kertaisista renkaista valmistetut pronssiketjut, Lavakummun ran- nasti Kaarlo Tattarin pellostä vaskinen risti, Simo Tutkin pellos- ta kirves sekä Lauri Tattarin pi- lasta soikea kupurasolki. Tou- nellosta on löydetty Olli Vihavaisen pellostä pronssin kupurasolki. Mantereen puolelta on Lipolan vuorenkun- VPK:n talon kerhohuoneessa mal- mon piirakka- ja kahvi-illan. Ko- konkutsujan ohella olivat puuhaan osallistuneet rouvat Lempi Kemp- pinen, Raija Rönkä, Marjatta Jää- kahvi-ilttoihin yhteisen kotipiitäjän oli 23 henkilöä hiitolaisia ja heidän tunneilmissa. Mukavista "kyläpäi- läheistä" perhepiirittäin. Ohjelmaan tarjottuun ohjelmaan selvisi ihan kuin it- emäntä vieraansa miellyttävästi ter- vetulleeksi. Komisarjo Lauri Soik- hees kolmisenkymmentä henkilöä - keli - osastopäällikkö Aino Nuppo- vieraanaan. Maukkaan kahvirarjo- sen aviomies - piti hauskan ja mie- lun jälkeen katseltiin kametta kot- lenkittoisen esitelmän mieliharra- naisia matkailuohjelmia ja haastei- tiksesiaan sukuttukimuksesta. Niin aitoon hiitolaiseen tapaan. Kou- Maisteri Seija Auvinen, o.s. Kemp- pinen, jkti hauskvoja sivuja kirjaili- nyt päätoimittaja Lauri Arlokin oli ja Veikko Huovisen tuotannosta tilausuutemme vierana ja hän hal- -Nuori soitto-oppilas Timo Rönkä si koko joukostamme henkiloikoh- soitehi klarinettiliaan tyhikkästä kaisen esittelyn. Hauskastihan se pari kappaleita, saaden kaikkien läs- kävi laatuun, kaikki kankeus oli näilleiden haastuneet aplooidit. -

Enso Huittinen

URHEILUVEITERANI VAINO VÄÄNÄNEN

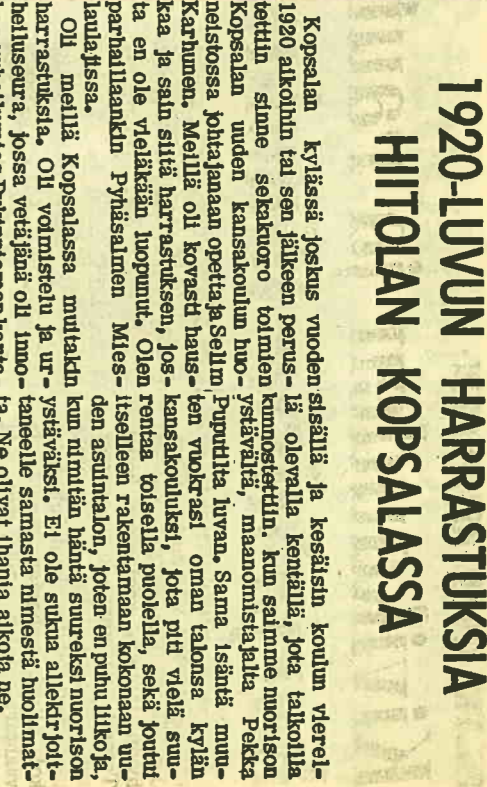

HITOLAN LAULU

Kokitusruka rakasta muistelllessa, ain on hittole miellesä moillie, silie tuttuja polkuja kulllessa, omil' pihä ja kaitveksillie.

Stellie parhaat nuo lapsuuden pitvät, keuhkollia salmma ne väitvät, silme nuoruusvuotemme jälvät, muistot rakkaillimat täyvä jättvät.

Ol hittole rakain muistojen ma, sua miellesä enme voi jättvää, vaan toivomme kohtavan pitvää, jolloin kunnallias näit meidän käyvä.

1920-LUVUN HARRASTUKSIA HIITOLAN KOPSALASSA

Kopsalan kylässä joskus vuoden sisällä ja kesäisin koulun vierel-

1920 alkoihin tai sen jälkeen perus- ja olevalla kentällä, jota talkoilla tehtiin silme sekkuroto toimien kunnostettuihin. Kun saimme nuorison Kopsalan uuden kansakoulun huoneistojen, maanomistajalta Pekka Karsanen. Meillä oli kovasti haus- ten vuokraisi oman talonsa kylän ka ja sala siitä harrastuksen, jos- kansakouluksi, jota piti vielä suu- ta en ole vieläkään luopunut. Olen rentaa toisella puolella, sekä jouti parhailiainkin Pyhäsalmen Mies- itsellään rakentamaan kokonaan uu- den asunin, joten en puhu ilkoja, kun nimitän häntä suureksi nuorison harrastukseksi. Oll voimistelu ja ur- ystäväksi. Ei ole sukua allekirjoit- hatuseura, jossa vetäjänä oli imo- taneelle samasta nimestä huolimatta. Ne olivat ihania alkaja ne. - J o h a n n e s P u p u t t i, Pyhäsalmi.

Kopsalan sekkuroto 1920 tienoilla, johtajana op. Selim Karsanen (edessä istumassa), Takarivissä: Juhon Häs, Juhon Kurri, Vaino Käkkö-

muut, toistakymmentä vuotta nuu- remmat hiihtäjät. Kerran ollessaan suojeluskunta- jäsenen edustajana Virossa Väähänen voitti 10 km:n hiihdon ja seuraavana päivänä osallistui 25 km:n hiihtoon. Täällä matkalla Väähänen, Artjoki ja Kasper muodostivat tasavälisen kärkköimikon, joka oli ylivertaisesti muita kil- paijiljoita parempi. Matkan keski- vaiheilla Väähäsen johtajassa he päättivät hiihtää maailin rihnatu- ten. — Niinpä he käsitkädessä rin- nahusten hiihtien yllitvikkö maa- hinuuttu ennen neljänneksi tul- lutta Nykästä. — Paras virolainen oli vasta viides. — Nykyväähän sellainen sopuuhito ei taida sään- töjen mukaan olla luvaliistakaan. Myöhemmin hän taas innostui harrastamaan pyöräilyäkin, jossa lajissa hänellä on Suomen ja Suo- men Pyöräilyliiton mestaruuksia yhteensä 10 sekä pihlimestaruu- sia lukematon määrä. Valtion Rau- tateiden mestari hän oli hiihdossa kahdena vuotena sekä pyöräilyssä neljänä vuotena. Väähänen Nuoruusvuotensaan Väähänen erittäin ansioikkaasti harrasti pe- säpallolla, ampumahiihtoa ja suun- nistusta sekä monia muita mitä moninlaisimpia urheilumuotoja. Hän on myös kunnostautunut eriromaisena ampujana. Silinäkkin lajissa on tullut erittä pihlin mes- taruuksia sekä kerran voitto Vi- lviin, Sortavalan ja Pohjois-Kar- jalan suojeluskuntajärien välisis- sä ampumakilpailussa. Huvitavana tapauksena tulokoon kerrotuksi, kun Väähänen sotien jälkeen itsalmeen siirtytyään su- tul olemaan asemalla itsalmeen su- jelukskunnan joukkueen lähtiesä pihlin ampumestaruuskilpailui- hin. Asemalla he huomasiivatkin, että ampumajoukkueesta puuttui yksi mies. Ehts Väähäsen vanha kilpailukaveri huomasi hänet ase- malla ja alkoi ehdotella toisille: — »Eiköön oteta tuo Väähänen muk- kaan poisjääneen tilalle. Sekun on muttemii urheilumiehä, niin jospa heän ososot ampuaikin.» Tä- hän toiset suostuivatkin, vaikka tosin vähän epäillen, kun eivät miehen kykyä tunnueet. — Pian

Sekatarvaraliike
Helena Salovaara
Ulvila puh. 88151

Kuljetusliike
Erkki Kätkönen
Kyläsaari puhelin Perä 86 101

Hiisi-Säätiö jakanut 20 vuodessa 235.000 markkaa

OPISKELUJOLLE 221.000 MARKKAA

JÄRJESTÖLLE 14.000 MARKKAA

Kun hiitolaisia siirtoväkeä oli suurin osa vuosina 1946—47 siirtynyt Satakuntaan v. 1945 vahvistetun sijoitus suunnitelman mukaan lopullisille sijoituspaikoille, joiksi oli määrätty Porin kaupunki ja 13 maalaiskuntaa kaupungin ympärillä ja pohjois-Satakunnasta, vaikka jokaisella olivat omat kiireensä ja elintärkeät asiat hoidettavana kuten maansaanti, sijoitus, korvauskysymykset, uusien kotien rakentaminen ja yleensä toimentulon hankkiminen kuka milläkin alalla, alkoi jo alkupuolella vuotta 1947 herätä ajatuksia, millä tavalla voitaisiin vastaisuudessa parhaiten säilyttää karjalaisuutta ja hiitolaisuutta entisten kuntalaisten keskuudessa, sitä tullaan varmasti vastaisuudessa tarvitsemaan. Kun lisäksi saatiin tietää, että siirtokuntien hoitokunnat, jotka hoitivat entisten kuntien asioita, tullaan lakisäteisesti lakkauttamaan v. 1948 lopussa — olivathan kunnanhoitokunnan taholta kuntalaiset saaneet apua ja neuvoja monissa pulmakysymyksissä — vahvistui ajatus pitäjäsäätiön perustamisesta.

Karjalaisten keskuudessa suunniteltiin myös koko Karjalaa käsittävä säätiön perustamista, johon oli tarkoitus saada hiittymään kaikki karjalaiset siirtokunnat ja muut yhtymät ja jolle luovutettaisiin kaikki varat yhteisesti käytettäväksi. Hiitolaiset katsolivat kuitenkin asiallisemmaksi oman pitäjäsäätiön perustamisen, joka tulisi toimimaan lähempänä yhdyskuntaa ensimmäisen karjalaisen keskuudessa. Tämän lisäksi uskottiin entisissä hiitolaisista yhtymistä ja järjestöistä saatavana lahjoitusten muodossa kokoon niin paljon varoja, että säätiöstä tulisi muodostumaan toimintakykyinen ja elinvoimainen, mikä oletettavasti on myöhemmin osoittautunut oikeaksi jopa yllättänyt senaika-

V. 1947 peruspääoma 818.000 mk

Niinpä Hiitolan kunnan hoitokunta oli kutsunut yleisen hiitolaisien kokouksen Porin 28. päivänä kesäkuuta 1947 perustamaan omaa pitäjäsäätiötä, jonka tarkoituksena olisi hiitolaisen siirtoväen tukeminen. Kokouksen oli saapunut eri yhteisöjen edustajia sekä yksityisiä kuntalaisia n. 30 henkilöä.

Kokouksen avasi hoitokunnan puheenjohtaja Tauno Pohjolainen selostaen mitä vaikutteita, jotka olivat aiheuttaneet kokouksen kool-

lekutsumisen. Kansanedustaja Juho Paksuajalta selosti säätiön tarpeellisuutta sekä niitä seikkoja, joita olisi otettava huomioon säätiön perustamisessa. Kokouksen puheenjohtajana toimi Juho Paksuajalta ja sihteereinä Tauno Pohjolainen. Käytyä keskustelun tuloksena päätettiin yksimielisesti perustaa Hiisi-Säätiö-niminen säätiö, jonka kotipaikka on Porin kaupunki ja jonka tarkoituksena on vaalia entisen Hiitolan kunnan asukkaiden sekä heidän perillistensä keskuudessa karjalaisia yhteishenkeä sekä tukea heidän henkistä ja taloudellista pyrintöjään. Tätä säädettiin jasssa mainittua ohjetta on säätiö koettanut noudattaa myös käytännössä koko toimintansa ajan.

Perustavassa kokouksessa ilmoitettiin edustajienensa kautta säätiön perustajiksi seuraavat kymmenen yhteisöä: Hiitolan kunta, Hiitolan Mantaalikuunta, Hiitolan Osuusliike, Hiitolan Mäldönmyyntiosuuskunta, Hiitolan Nuorisoseura, Hiitolan hevoseura, Hiitolan Seudun Osuuskassa, Hiitolan eteläinen maamiesseura, Hiitolan maatalousneuvontalaitos ja Hiitolan tehoitokunta. Näin

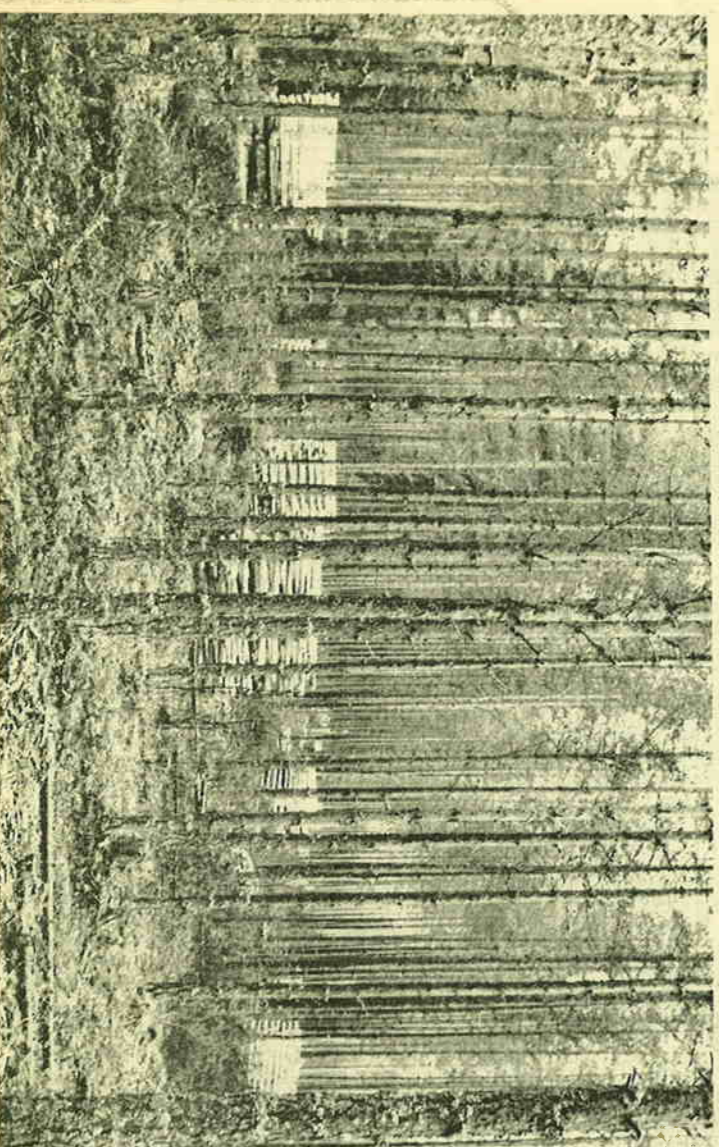
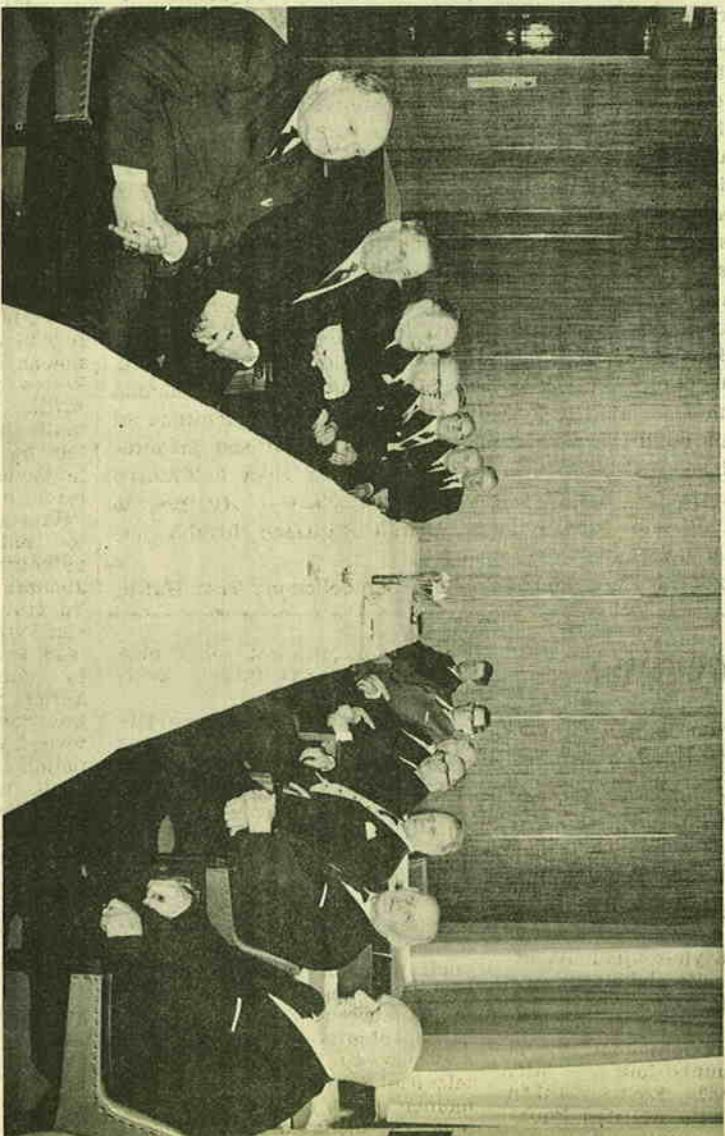
merkitsivät säätiön peruspääomaksi yhteensä 818.000 mk. Erällä yhteisöllä ei ollut vaikutuksia lahjoitusten tekemiseen, mutta ilmoitettiin niitä tehtävän myöhemmin. Näin ollen olivat edellytykset säätiön perustamiselle olemassa. Oikeusministeriö vahvisti säätiön säännöt 17. p:nä joulukuuta 1947.

Perustavassa kokouksessa kutsuttiin säätiön valtuuskunnan jäseniksi kansanedustaja Juho Paksuajalta, taloussihteeri Simo Savolainen, dir.cant. Juho Uosukainen, pankinjohtaja Heikki Lankinen, maanviljelijät Erkki Vainio, Arvi Sildén, Taavetti Kekki, Aleksander Turkki, Pekka Härmäläinen, Väinö Parkkali ja Matti Varjus. Valtuuskunnan jäsenille valittiin myös henkilökohtaiset varamiehet. Valtuuskunta valitsi puheenjohtajaksi Seuna Juhon Paksuajalan ja varapuheenjohtajaksi Juho Uosukaisen. Säätiön ensimmäiseen hallitukseen valittiin Juho Paksuajalta, Juho Uosukainen, Simo Savolainen, Taavetti Kekki ja Pekka Härmäläinen sekä hallituksen varajäseniksi Aleksander Turkki, Arvi Sildén ja Väinö Parkkali. Hallitus valitsi puheenjohtajaksi Seuna Juhon Paksuajalan ja varapuheenjohtajaksi Juho Uosukaisen. Säätiön hallintoelimistä ovat vuosien varrella pois-

V. 1969 omaisuus 353.000 mk

Kun hiitolaiset vakintuivat asumaan nykyisille asuinpaikoille, alkoivat erilaiset yhtymät loppettaa toimintonsa ja useimmat päättivät luovuttaa jäljellä olevat varansa Hiisi-Säätiölle. Vuosien kuluessa on lahjoittajien luku lisääntynyt, ollen tällä hetkellä 25 lahjoittajaa. Edellähallinnuttujen lahjoitusten lisäksi ovat tulleet mukaan seuraavat yhteiset: Hiitolan asevelinaiset, Eteläinen tarkastusyhtiö, Hiitolan Metsänhoitoyhdistys, Hiitolan Munnamyyntiosuuskunta, Mustolan kalastuskunta, Karjalain Valo Oy, Raivatjalan kansakoulu ompeluseura, Kuoksjärven Sommiusseura, Kuoksjärven voimisteluseura, Hiitolan Nuorten Kristillinen yhdistys, Puukinmiemen jakokunta ja Pahanlammin laskuyhtiö. Peruspääomaa omaan tehtyjen lahjoitusten määräksi 31. 12. 1969 tilinpäätöksen mukaan 328.761,06 mk, ollen omaa pätevänä 352.951,03 mk. Säätiön varat on pyritty sijoittamaan mahdollisimman hyötuotoisiin kohteisiin, kuten arvopeperein ja kiinteistöihin. Huomattavasti suuriin lahjoittaji on Hiitolan Osuusliike, toisella tilalla Karjalain Valo Oy. V. 1963 säätiö osti toiminansa loppeneelta Savitajalan Valo Osakeyhtiöltä Savitajalan kunnassa sijaitsevan metsätalteen pinta-alaltaan 54,54 ha, jota on hoidettu metsänhoidollisesti ja on erittäin hyvässä kunnossa. V. 1962 ostettiin säätiölle Porista uudesta talosta 28 m² osake, yksilistö, johon on sijoitettu säätiön kassan, erilaista arkiastoa ja kirjallisuutta, mm. jäljellä olevat Hiitolan historiat. Säätiön rahaston ja varainhoitajana on koko toimintajan olit Pekka Härmäläinen.

Hiisi-Säätiön valtuuskunnan ja hallituksen jäsenet vuosikokouksessaan 1969, henkilöt vasemmalta: mv. Väinö Lindblad, mv. Topias Hannukainen, mv. Gunnar Kiuru, konduktööri Emil Porsu, hallituksen puheenjohtaja Matti Härmäläinen, herasnoomari Juho Kakkonen, herasnoomari Antti Luikka, mv. Arvi Turkki, mv. Eino Viljavahnen, pankinjohtaja Tauno Hannukainen, mv. Taavetti Kekki, valtuuskunnan puheenjohtaja, pankinjohtaja Heikki Lankinen, poliisimeures Armas Alhava, mv. Pekka Härmäläinen ja mv. Ilvarti Puputti.

Hiisi-Säätiön omistamaa metsää Savitaipaleella. Kuvassa puundistushakkuusta saatuja puutavarapinoja näkyvässä.

Hiitolan pitäjäjublat

Hiisi-Säätiön toimeenpanemien Hiitola-jublien vuosittain järjestä-

tuneet monet edellähallinnut tunteut henkilöt ja kunnallismiehet siinä, mistä ei paluuta ole. He ovat olleet aikanaan rakentamassa koti-Hiitola ja hoitaneet sen asioita. He ovat olleet perustamassa Hiisi-Säätiötä ja jättäneet tehtävänsä nuoremman polven hoidettavaksi. Kiitos heille pitkän päivätön suorittaneille hiitolaisille.

Kun hiitolaiset vakintuivat asumaan nykyisille asuinpaikoille, alkoivat erilaiset yhtymät loppettaa toimintonsa ja useimmat päättivät luovuttaa jäljellä olevat varansa Hiisi-Säätiölle. Vuosien kuluessa on lahjoittajien luku lisääntynyt, ollen tällä hetkellä 25 lahjoittajaa. Edellähallinnuttujen lahjoitusten lisäksi ovat tulleet mukaan seuraavat yhteiset: Hiitolan asevelinaiset, Eteläinen tarkastusyhtiö, Hiitolan Metsänhoitoyhdistys, Hiitolan Munnamyyntiosuuskunta, Mustolan kalastuskunta, Karjalain Valo Oy, Raivatjalan kansakoulu ompeluseura, Kuoksjärven Sommiusseura, Kuoksjärven voimisteluseura, Hiitolan Nuorten Kristillinen yhdistys, Puukinmiemen jakokunta ja Pahanlammin laskuyhtiö. Peruspääomaa omaan tehtyjen lahjoitusten määräksi 31. 12. 1969 tilinpäätöksen mukaan 328.761,06 mk, ollen omaa pätevänä 352.951,03 mk. Säätiön varat on pyritty sijoittamaan mahdollisimman hyötuotoisiin kohteisiin, kuten arvopeperein ja kiinteistöihin. Huomattavasti suuriin lahjoittaji on Hiitolan Osuusliike, toisella tilalla Karjalain Valo Oy. V. 1963 säätiö osti toiminansa loppeneelta Savitajalan Valo Osakeyhtiöltä Savitajalan kunnassa sijaitsevan metsätalteen pinta-alaltaan 54,54 ha, jota on hoidettu metsänhoidollisesti ja on erittäin hyvässä kunnossa. V. 1962 ostettiin säätiölle Porista uudesta talosta 28 m² osake, yksilistö, johon on sijoitettu säätiön kassan, erilaista arkiastoa ja kirjallisuutta, mm. jäljellä olevat Hiitolan historiat. Säätiön rahaston ja varainhoitajana on koko toimintajan olit Pekka Härmäläinen.

Avustuksiin 235.000 mk

Tärkeimmän tapahtuman säätiön toiminnassa muodostaa vuosittain peruspääomasta saatu tuotto, joka hoitokulut huomiota ottaen on jaettu apuroina entisten hiitolaisien tai heidän perillistenä lapsille, jotka opiskelivat korkeakoulussa, erilaisissa oppilaitoksissa ja ammattikouluissa. Ensimmäisen kerran jaettiin opintoavustuksia v. 1950. Opintoavustusta on 31. 12.

HIITOLAN PITÄJÄSEURA ON NELJÄVUOTIAS

Hiisi - Säätiön valtuuskunnan kokouksessa marraskuun 21. päivänä 1966 otettiin keskustelunavaksi ja päätettäväksi kysymys, oliko Hiisi - Säätiön aloitteesta hitolaisen kotiseutuyön tehostamiseksi perustettava pitäjäsoura, kuten lukusati siirtopäivät olivat tehneet, voidakseen siten vetää laajempaa polvea entisen kotipiitäjän - sän perinteiden ja muistojen säilyttämiseen ja vaalimiseen.

Säätiön valtuuskunnassa käydyin vilkkaan keskustelun perusteella, joka oli myönteinen pitäjäsouran perustamiselle, päätettiin valita toimikunta asiaa edelleen kehittä-

-69 mennessä hakenut 2.061 opiskelijaa. Apurahoisia on päässyt osalliseksi 1.840 hakijaa ja avustuksiin käytetty summa koko toiminta-ajana 220.610 mk. Lisäksi on karjalaisille järjestöille myönnetty avustuksia toiminnan tukemiseksi 14.122 mk eli yhteensä käytetty avustuksiin 294.732 mk. siltä 23.473.200 vanhaa markkaa. Opintoavustuksilla on ollut huomattava merkitys opiskelun nuorison pyrkimässä eteenpäin kohtiin heitä. Näin suurten avustussummien jakamiseen on ollut mahdollisuus ainostaan entisten hitolaisten kaukonäköisyydellä, joka on johtanut yhteisöjen varojen luovuttamiseen omalle pitäjäsätiölle. Nykyinen opiskelijapoliisi saa olla kiitollinen vanhemmillemme hiitolaisille siltä, että he ovat katsoineet alkanaan, heidän parastaan ja tulevaisuuttaan.

Kyläkohdainen historia tekemällä

Hiisi-Säätiön aloitteesta on Hitolan pitäjäsouran ja Pääkaupungin Hitolaiset r.y. kanssa yhteistoiminnassa parastaikaa tekemällä kyläkohdainen historia, jossa esitellään kaikki Hitolan kylät yksityiskohdittain. Kirjoittajana on filosofian tohtori Iivari Kempainen. Säätiön edustajina kuuluvat historia-toimikuntaan pankinjohtaja Heikki Lankinen ja konttorinjohtaja Matti Hämmäläinen. Kirja valmistuu n. vuoden kuluessa.

Säätiön nykyiseen valtuuskuntaan kuuluvat pankinjohtaja Heikki Lankinen puheenjohtajana, poliisineuvos Armas Alhava varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä pankinjohtaja Tauno Hannukainen, konttorinjohtaja Matti Hämmäläinen, konduktööri Emil Porsila, maanviljelijät Taaveitt Kekki, Toomas Hannukainen, Gunnar Kinnari, Eino Vihavainen, Arvi Turkki, Pekka Hämmäläinen ja herastuomari Juho Kähkönen sekä heidän henkilökohtaisina varamiehinä Eino Huittinen, Lauri Pöysti, Paavo Suutari, Tauno Pohjolainen, Lauri Ruippo, Pekka Ahokas, Iivari Puusti, August Kekki, Tauno Pöso, Antti Luukka ja Juho Tuomala. Säätiön hallitukseen kuuluvat nykyisin Matti Hämmäläinen puheenjohtajana, Pekka Hämmäläinen varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä Iivari Puusti, Antti Luukka, Arvi Turkki ja Väinö Lindblad. Hallituksen varajäsenet ovat Eino Vihavainen, Antti Pekamp, Luukka ja Topias Hannukainen. Säätiön tilinharjoittajina ovat poliisineuvos Armas Alhava, pankinjohtaja Heikki Lankinen ja rouva Aili Paalosaalo.

Säätiön valtuuskunta kokoontuu vuosittain maaliskuussa sääntöjen määräämään vuosikokoukseen. Hallituksen kokouksia pidetään 3-5 vuodessa. Nyt kahdenkymmenen kahden toimintavuoden jälkeen voidaan todeta, että paras mahdollinen keino ja tapa on ollut Hiisi-Säätiön välityksellä käyttää entisten hitolaisien yhteisöjen perintöjä omien kuntalaisten sekä heidän perillistensä henkiseen ja taloudelliseen tukemiseen, kuin myöskin karjalaisuutta ja heimoisuuksia edistävien järjestöjen toimintaan. — Pekka Hämmäläinen n. e. n.

mään. Toimikunta kutsuttiin Hitolan pitäjäsouran perustavan komitean koolle maaliskuun 12. päiväksi 1967 Porin Ravintola-Salooniin, jonne saapui 58 perustettavasta seurasta klinonstunnittia hitolaisia.

Kokouksessa päätettiin yksimielisesti perustaa Hitolan pitäjäsoura ry entisten hitolaisien hyväksytyin Porin kaupunki, Seuran ensimmäinen johtokunta saati seuravaan kokoukseen: puheenjohtajana pankinjohtaja Tauno Hannukainen, jäseninä Eino Vihavainen, Väinö Lindblad, Porista, edustajia Raimo Toivola, Porista ja ylikersantti Juhani Roininen Porista, Hikkeenharjoittaja Teuvo Jyrkiäinen Ulvilaasta, maanvilj. Paavo Hannukainen Luivilasta, maanvilj. Eino Vihavainen Kullasta ja maanvilj. Aarne Pöso Kankaanpäästä. Mielenkinto asia kohtaan oli erittäin suuri, päätettiin puheenvuorojen käytöstä, jolla pöytäkirjan mukaan käytettiin kaikkeaan perustavassa kokouksessa 97 ja yleensä kaikissa puheenvuoroissa asetettiin seuran perustamisen kannalle.

Hitolan Pitäjäsoura ry. on toiminnallaan pyrkinyt vaalimaan vanhoja hitolaisia perinteitä ja olemaan hitolaisien yhdyssiteenä. Toimintaa vaikeuttamassa on ollut hitolaisien sijoitusalueen laajuus. Parhaalla mahdollisella ei pitäjäsouran toiminta saa sellaiseksi, että se tavoittaisi kaikki hitolaiset. Toiminnan painopiste on ollut Porissa ja sen lähimäärästä. Pitäjäsouran järjestämissä tilaisuuksissa on oltu mukana varsin runsaasti kutsusti ja jopa kaudem-paakkini.

Seuran merkittävämpänä tehtävänä on ollut pitäjäjuhliden järjestäminen yhdessä Hiisi - Säätiön kanssa. Juhlapaikkana on ollut Porin kaupunki. Joka kesä ovat hitolaiset saaneet joukon kokouksineet omille pitäjäjuhlilleen muistelemaan menneitä ja saamaan uutta tulevaisuuden uskoa.

MANNERHEIMLITON HIITOLAN OS. PORISSA

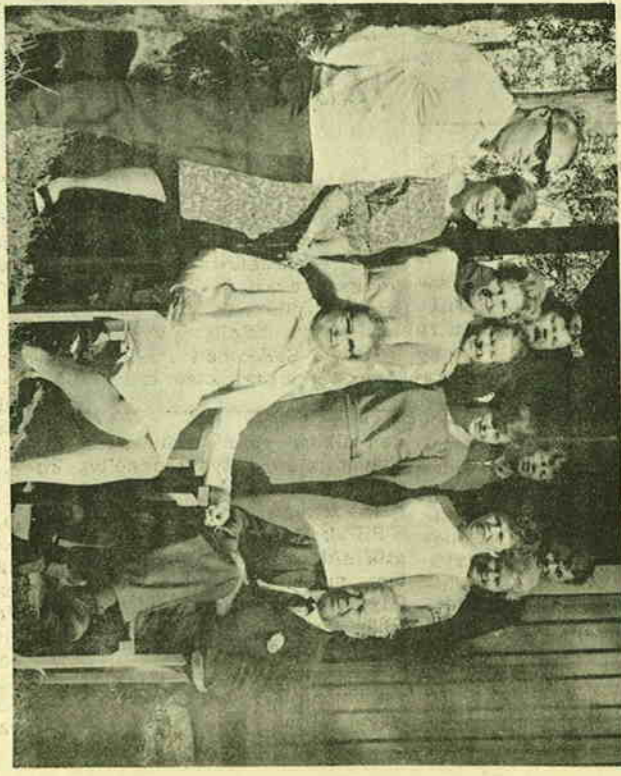
Mannerheimin Lastensuojeluyhdistyksen osaston nykyinen toiminta on keskitetty lähinnä Porin Pihonien alueelle, jossa asuu paljon hitolaisia. Pihonien kansakoulussa, joka on toiminnan keskeispaikkana, on myös oppilaita suurin osa hitolaisista lapsista. Vuodesta 1952 lähtien on lapsille järjestetty kesäisin 1 - 2 päivän virkistysretkiä ummaraanjoille ja Länsi - Suomen nähtävyyksiä kat-

Hitolan poika Martti Talvela

Oopperalaulaja Martti Talvela on Hitolan poika. Hänen vanhempansa, maanviljelijä Toivo Talvela ja vaimo, Nelly o.s. Pennanen, omistivat Hitolan Tausjärven, omistivat Hitolan Tausjärven keskeispaikkana maahan, jota he itse varttuneempien lastensa kanssa tarmokkaasti viljellivät. Lapsen salivat silloisten olosuhteiden näiden hyvin kouluopintojen ja vanhempien antama kasvatuspolku vittoli tiedä hyvin harrastuksien ja korkealle asetettuihin tavoitteisiin.

Martti Talvelan lahjakkuus on ilmestynyt perinnönä isältään Toivo Talvelalta, joka on aikoinaan ollut kuoromiehenä ja harrastanut nuoruudessaan paljon laulua. Hän on vuoden 1918 vapaussoituri ja viettänyt jo 70 vuotta täydyttyään ikämiespäivään - valmionsa kanssa kahden - Porvoon kaupungissa oimistamassaan kodissa. Lapset ovat haljantuneet eri puolille omille aloilleen, Martti kuitenkin kauneimmaksi muuta, kilmitys Berlin Oopperaan. Oopperalaulaja Martti Talvelan menestys on ollut loistava. Tässä hänen tähänastista merittelistänsä:

Martti Talvela, oopperalaulaja, syntynyt 4.2. - 35 Hitolan pitäjän Tausjärven kylässä maanviljelijä Toivo Talvelan ja vaimonsa Nellyn, omaa sukua Pennanen, syntymästä Kerimäeltä, kahdeksantena lapsena. Opinto: keskeiskoulu, Savonlinnan seminaari, Kansak. opett. vv. - 57 - 60 Antoklassa ja Porvoossa. Lauluopintoja Viipurin Musiikkioptistossa Tauno Katvolan kanssa, yksityisesti Hannu Heikkilän kanssa Helsingissä ja - 60 - 61 Tukholmassa kamarilaulaja Martin Ohlmanin kanssa. - 61 kilmitys Tukholman kunnikaaliseen Oopperaan, - 62 kilmitys Deutsche Oper Berlin ja Bayreuther Festspiele, jolla kummassakin on jatkuvasti, - 63 La Scala Milano, jossa siltä lähtien vierailijana, - 65 Rooman ooppera, Staatsoper Wien, Salzburger Festspiele ja Deutsche Oper am Rhein, joissa kaikissa toistuvia vierailuopintuksia, - 67 Salzburgin Oesterfestspiele, von Karajanin johdolla, - 68 Metropolitanin Opera House, New York, vierailuja myös - 69, - 69 Chicagossa Lyric Opera, Muita vierailuja oopperatalajana mm. Tokio, Miami, Bordeaux, Lausanne jne.

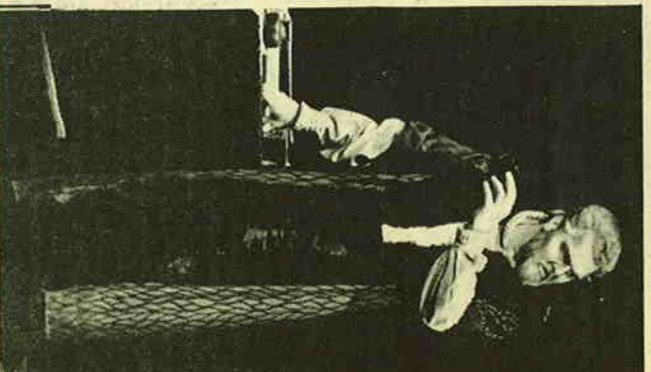
Maanviljelijä Toivo Talvelan perhekuva - Isän 70-vuotispäivänä Martti kesämökillä Antoklassassa. Etnalalla istumassa äiti ja isä, Nelly ja Toivo Talvela, seisomassa etualalla vasemmalla: Esko, Maija, Irma, Marjatta, Pirrko, Leena ja Liisa, vasemmalla vasemmalla: Martti, Pertti ja Jyrki.

Martti Talvelan kolmen vuoden takainen perhekuva.

Sinfonikakonserttien solistitehtäviä alkamme suurimman kapellimestareiden kanssa, levytyksiä (EMI, DECCA, DGG). Konserttoitnut omiin Lied - illoin mm. Berliniin, Wien, Rooma, New York, Tokio, Helsinki ja useimmat muut Suomen kaunungit.

Harrastukset: kirjat, kielet, villi, shakti ja kalastaminen sen kalissa muodossa, syvämeren kalastuksesta onkinneseen. Asunpaikka vuodesta 1962 Länsi - Berliniin ja kotipaikka Anttola, jossa talo ja sauna. Naimisissa vuodesta 1957 kanssa, opetta. Anna Käärjäisen kanssa. Kolme lasta: Kirsi 12 v., Tuomo 10 v., Johanna 8 v. Harriet Cohen - säätiön kullantali ooppera musiikin alalla 1968. Reserviväinikkii.

Kuningas Philipp II - Martti Talvela, Deutsche Oper Berlin.

OSTA SUOMALAISTA

se on kaikki kotiinpäin

OLEN AVAINASEMAMASSA

den, seisomassa vasemmalla: rouva R. Hartman, pankinjohtaja Tauno Hannukainen, maanviljelijät Pekka Hämmäläinen ja Gunnar Kuru. - P. H.

POLTOÖLUVÄ KAUTTA VUODEN Nopea toimitus säiliö-avullamme

Yterin autohuolto

Pihlava os. puh. 85032

Kalaholman Valinta

Sulo Pörsi puh. 24244

PAVLEE KARJALAISIA ASIAKKAITAAN PORISSA

Hajamistelmia Hiitolan kunnallistoiminnasta 1930-39

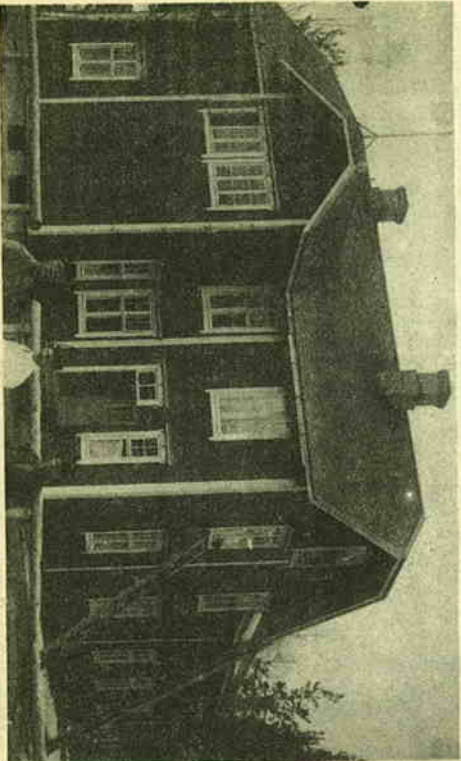
Hiitolan kunnan taloudellinen asema oli erittäin hyvä, parantuen vuosi vuodelta, näin tuli Maalaiskuntien liiton tilintarkastajienkin toimesta kunnan tilien tarkastusten yhteydessä todettua. Pulavuodet tietenkin vaikuttivat niin yksityisten kuin kunnankin talouteen. Jo ennen pulavuosia oli kunnan taloudelle hankittu niin vankea pohja, ettei noina vuosinakaan kunnan asioiden hoidossa mitään suurempia vaikeuksia esiintynyt. Mainitsen vain, että kunnan vuoden 1932 tilinpäätöksen mukaan puhdas omaisuus oli 6,3 milj. markkaa ja lainoja noin 2,0 milj. markkaa. Kunnan kassavarat olivat niin suuret, että niistä saadut korkotulot lähimain peittivät lainoista maksetut korot. Veröäyrin hinta oli yleensäkin vakio eli 7 markkaa. Tästä huolimatta talousarviosäästö oli vuosittain huomattavan suuri, joten todellisuudessa veröäyrin hinta olisi voinut olla ainakin yhden markan alhaisempi. Kunnan kiinteistä omaisuudesta tulot vuoden 1932 tilien mukaan olivat lähes 400.000 markkaa.

Kunnan talouden vakaaraisuus omaisuuden, Kertotaan hänen kerdestä ja veröäyrin hinnat alhaisrankin olleen riittäen kattamassa, suudesta on arnettava kaikki kunnan pappi tuli kastamaan hänen nia mille luottamusmiehille, jotka lastaan. Kun riitti oli pihaaen johtivat vastussa kunnan asioiden tavon tien varrella, ei Kuitunen hoidosta. Heistä näkyvin oli ta- tultut edes alas riihen katolta, lousirehööri Simo Savolainen, vaan kehotti menemään taloon Iisk-Simo ja Kilpolan keisari. sen naisten avustamana. Jos naa- Itsekin hän oli suurella säästäväi- puri meni toimittamaan asiansa syydellä ja taloudellisella rauko- Kuituselle kun tämä oli kytä- näköisyydellä koonnut huomatta- hevosiaan, vaan naapurin oli ka- van omaisuuden. Sama oli hänen velävä kynömiehen rinnalla ja talouden hoidossa. Ei häneltä liien selitettävä asiansa. Ei ollut ollut nyt varat enempiä yksityisbenkilö- hme, että Kuitunen usein kunnal- hin kuin kunnallismiehenkään m- lisautekunnan kokouksessa nukal- tarkeen ja perusteellisen harkinnan ti tsualleen. Olhan hän saman jällees. Keräsin Simo Savolaisen pätyän aamuna suorittanut jo ko- 60-vuotismerkkipäivän johdosta tonaan monia askareita ja sitten haankittavana lahjaa varten varoja. polkupyörällä ajaa saapunut Lisalle eli Salomon Savolainen kymmenen kilometrin päästä K- Kirjoittanut nimensä lyhennyksellä koukseen.

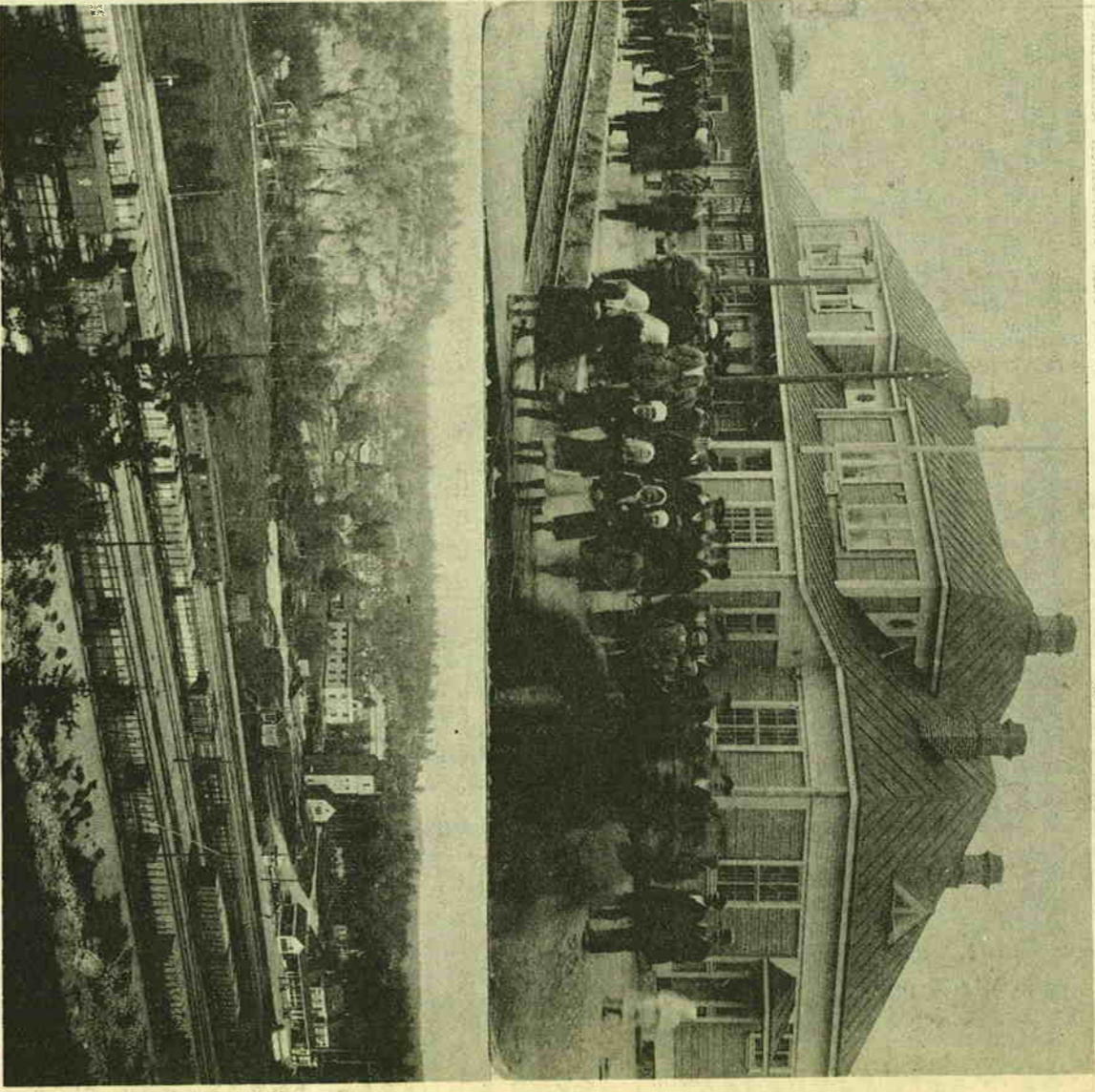
»S. Savolainen ja antanut tar- Kunnantalo, »Kuntala», sijaisi kottuksen viisi markkaa. Esitin Hiitolan asemastudulla, joka oli myöhemmin listan Haukavaaran koko palikkunnan toiminnan kes- Judo Kemppliselle, joka katsoi si- kus. Kirkonkyrössäkin oli vain tä ja virkkoi: »Enpä pane enem- kirkko ja pappila sekä jokunen ppi kuin viitosen, kun Simo ei lausekään ole raaskinut laittaa tössä oli aluksi vain yksi noin pa- enempiä.» rnkymmehen neljän suuruisen

Muista johtavista kunnallismu- Kunnantalo, »Kuntala», sijaisi listä toimintani ajolta mainitsen lautakunnankin kokoukset. Toimis- Judo Paksujalan, Heikki Lanckin tökenkiloikkunutta oli vain kunnan- vanhemman ja Heikki Lanckin kirjurit ja veronkantokiloina tila- nuoremman, Tolvo Häkkin, Antti pätinen apulainen. Myöhemmin Valton ja Nestor Salmisen. Ju- Kunta palikkaasi toimistoapulaisen. ho Pakujalke oli koko toimintani Kunnan rahastonhoitosta huoleh- ajan kunnanvaltuuston puheen- ti Hiitolan Säästöpankki, joka johtajana ja Tolvo Häki kunnal- Osuusliikkeen piharakennukseen. Hissautakunnan esimiehenä. Kaikki Myöhemmin säästöpankki raken- asiallisia ja kunnallisten perasta nutti oman toimitalon kunnantalon ajavina henkilöitä, joiden kanssa oli tonille. Kunnan kassapäivä oli ilo työskennellä. Tolvo Häkin laatakunnan esimies hyväksyi kassa »astulimme remmiksi sa- maksettavina laskuja ja suoritti maanlaisesti eli vuoden 1930 alus- kerran kuussa, jolloin kunnallis- sa »nahkapolkua», joken alku tun- mutakin palvelutuksia kunnalaisille. tul hieman epävarmalla. Suurem- Kyllä hän kävi muulloinkin suo- rittamassa hänelle kuuluvia tehtä- ja melistä tuli hyvät ystävätki. Kun- via kunnatoimistossa, mutta ilman nallisaatarkunnaa kuului jomita tössä olivat vahvistettua aikataulua.

alkaa myöskin maanviljelijä Ro- toimittettiin helmimaalikuussa. bert Kuitunen, joka oli kuulu val- Varsinaiset jäsenet muodostivat tavasta työvelisyydestään. Lank- takoituslautakunnan rungon, jo- kusehurina hänen kerrottiin Hi- hon maanviljelijäväestön edusta- toista saapueneen, jossa hän suu- rilla akkerurudella ja taloudelli- suudella oli koonnut huomattavan

Hiitolan »Kuntala» pihlajelmäkukki R. Montellin suunnon puolella. Kuvan alalaidassa vasemmalta: palokallispäällikkö Emil Försti ja pihlajelmäkukki Montell asatarkaneen.

Hiitolan aseman ilkennetti vapausodan aikana (ylampi kuva) ja alemmassa kuvassa Hiitolan aseman rakennus, takalalla oikealla asemarakennus ja vasemmalla kunni linnavuori, jonka hupulla puo- lisen vuodelsiasa sitten järjestettiin ohjelmalisla juhannusjuhlatkin komeine kokkoinen, jonka tarpeet oli jyrkälle vuorelle kirkoktava koyalilla. Vuorelle hankalan pääsyn vuoksi oli kokkojuhlien pidosta linnavuorella luovuttava. Kuva on otettu Keskimäsemmästä päin. — Ylmpi kuva on Pekka Hämmälisen Forsta ja alampi Arvi Turkin Nakkilassa.

jen lisäksi kuuluu pari palkan- nauttajan edustajaa, joista toinen oli rautateininen, koska heitä oli Hiitolassa runsaasti. Liike-elämä: edustajana oli vuoroon jo yksityis- kauppias taitka jommankumman palikkakunnalla toimivan osuusliik- keen johtaja. Eri kylien edustajat kokouksissa asiantuntijoina. Joakus he yrittivät liäksi pihää oman ky- linsä verovelvollisten puolella ja johtaa siten lautakuntaa harhaan. Taksoitus työ kesti usein lähes kuu- kauden. Töitä hidaasti se, ettei ol- lut palikkaa työvoinaa valmistel- lina varten, vaan varsinaisen val- mistelutyön suorittavat lautakun- nan jäsenet taksoituksen aikana. Valmistus jakeutui tulolimoitukset sitten puheenjohtaja esitteli, jonka jälkeen lautakunta teki päätöksen- sä. Kertyneen veröäyrin lukumää- ristä suoritettiin lautakunnan jä- senten keskuudessa ennustusta, jo- ten lopullinen taksoituksen tulok- sen laakeminen oli melkein toi- nen tehtävä. Monasti ennustelusta päästiin hyvinkin lähelle lopullista tulosta.

»Lastentuntii» Kunn taksoitus oli tärkeä ja suu- rtiönen tehtävä, niin sen päätty- mistä kannatti juhla vietämällä »lastentuntii». Vihapuoien avattua v. 1932 ovena lopettajain illoissa ei havainnut teeskentelyä. Kerran juhlan päättyttyä eräs jäsen oli useita tunteja kestäneen jalkamat- kan jälkeen ja vasta aamun val- jettua osunut kotinsa. Myöhemmin yöllisiä jalkia lunnassa tutkittuun totesi kiertäneensä pellolla torp- pansa ympärillä omaa tekemäänsä eräälle rautateinisten edustajalle pikkutunnella juolahi maleen viedi »vetikkunta» valtion vetu- tallille, jossa pantiin kaikki vetu- rien pillit puhaltamaan. Lähellä

tehti ihmiseitä puheenjohtaja tie- dusteli valtakirjia, kun taksoitus oli toimitettu hänen mieleensä ni- nellä. Thti ilmoitti sellaisen hä- nellä olevan ja lupasi näyttääkkin, jos tarpeelliseksi katsotaan. Pu- heenjohtaja kiireesti perunui vaa- timukseensa. Sama nainen oli kuu- luisa sitä, että hän oli talvella rahdnarjossa miehen mukana.

Valituksia tutkijalautakunnan päätöksistä tehtiin läänhallituk- selle vuosittain 10-20. Läänhalli- tuksen päätöksillä veröäyrin alennukset olivat vähäisiä. Vali- tukset korkeimmalle hallinto- olkudelle olivat harvinaisia. Olimme tutkijalautakunnan puheen- johtaja Simo Savolaisen kanssa kerran syytteessä virkavirheestä, kun valitus läänhallitukselle oli myöhästynyt ja verovelvollis- ten väitti, ettei hän ollut saanut otet- ta tutkijalautakunnan päätöksestä ajolasa. Syyte kuitenkin aiheitto- mana raukesi, kun kantelijan kat- sottiin itse aiheuttaneen valituk- sen myöhästymisen. Vai hienekö pelastusomme ollut tutit oikeu- den jäsenet.

Kunnalliseröjen kaato suoritet- tin kunnantalossa ja myöhemmin verot sai maksaa säästöpankkiin. Toimintani alkuvuosina veroja käytiin kantamassa »saarivalakun- nassa», Kilpolassa ja siellä maan- vilji. Stepan Böksän talossa. Tg- män veronkantomatkan teimme yhdessä Judo Turkin kanssa, joka oli silloin säästöpankin palveluk- sessa. Matka kesti pari päivää, kun kulkyhteydet olivat silloin kehnot.

Koiraverosysteemi

Koiraveröjen maksuunpanossa ja perinnässä oli systeemi yksinker- taisten. Ei ollut koiraveroluette- loita eikä kortistoja enempiä kuin koirien kaulassa veromerkkejä- kaän. Taksoitusluettelon runnaan tehttiin »pötkö» sellaisena verovel- vollisen nimen kohdalle, joka tulo- ilmoituksessaan ilmoitti omista- vansa koiran taitka jonka pihalla taksoituslautakunnan jäsenet olivat kuulleet koiran haukkuvan. Voi siinä jäädä joku koira verotamat- takin, mutta tuli vero selaiskän- henkeluiden maksettavaksi.